

rji ante pontificalum abbas fuerat in sepulcro mar- A moreo, hoc elogio addito, sepultum est.

*Quis fuerim, vel quid, qualis, quantusque doceri,
Si quis forte velit, aurea scripta docent.*

*Stirps mihi magnatum, Beneventus patria, nomen
Est Desiderius, tuque, Casine, decus :*

*Intactam sponsam, matrem, patriamque, propinquos
Spernens [MANSI, steraens] huc propero, monachus
[efficior.*

Abbas dein factus, studui pro tempore totum

Ut nunc aspicitur, hunc renovare locum.

Interea fueram Romana clarus in urbe

Presbyter Ecclesiar, Petre beate, tuæ.

Hoc senis lustris minus anno functus honore.

Victor apostolicum secundo dehinc solium,

Quattuor et semis vix mensibus inde peractis

Bis sex lustra gerens, mortuus hic tumulor.

Solis virgineo stabat lux ultima signo,

Cum me sol verus hinc tulit, ipse Deus.

NOTITIA ALTERA.

(MANSI, Concil. tom. XX, pag. 630.)

Victor, patria Beneventanus, nobili stemmate pro- gnatus, cui nomen ante Desiderii fuerat, consilio Gregorii septimi jam morituri, post interregnum unius fere anni, ex monacho Cassinensi et episcopo Ostiensi electus est pontifex ejus nominis tertius, anno Christi Redemptoris 1086. Consecratus septimo Idus Maii anni sequentis, adversus improbos Saracenos Italiae littora jugiter infestantes, Christianosque captivos abripientes, militarem expeditionem convertit. Qua fortuna, quave prosperitate, Leo Ostiensis his verbis enarrat : Consilio itaque cum episcopis et cardinalibus habito ex omnibus fere Italiae populis exercitum congregans, illiisque vexillum beati Petri apostoli tradens, sub remissione peccatorum omnium contra infideles impiisque in-

B Africam dirigit. Christo itaque duce ingressi Africam centum millia pugnatorum occiderunt, urbe illorum præcipua capta et occisa. Porro ne quis ambigat hoc Dei nutu contigisse, quo die Christiani victores evasere, eo etiam Italiae nuntiata victoria est. Post Guibertum aliosque schismaticos synodali sententia condemnatos et excommunicatos, feliciter, inquit idem Leo Ostiensis, migravit ad Dominum xvii Kalendas Octobris, anno Dominicæ Incarnationis millesimo octogesimo septimo. Sepultus est in ipsa capituli æside, ubi triduo ante obitum sibi sepulcrum præparari mandaverat. Epitaphium, quod sepulcro ejus inscriptum erat, apud Leonem Ostiensem invenitur his versibus contentum. (Vide supra in notitia priori)

NOTITIA DIPLOMATICA.

(JAFFE, Regesta Romanorum pontificum, 447.)

Una omnia superest Victoris III bulla, data est per manus.... Signiensis episcopi, Romanæ vero Ecclesie bibliothecarii.

DE GESTIS DESIDERII

ABBATIS MONTIS CASINI, POSTMODUM VICTORIS III PAPÆ.

(MABILL. Acta Bened. IX, 585.)

Desiderius Stephani abbatis Casinensis morte plenum abbatiæ regimen adeptus est. Quartus monasterii fundator a Leone Marsicano appellatur, cujus vitam et præclare gesta cum suo continuatore fuisse prosequitur in libro Chronici Casinensis, qui totus est de abbate Desiderio. Vitam exinde mutuabimur, omisis iis quæ ad rem nostram minime pertinebunt, sic utaque Leo prologum exorditur :

« Gesta Desiderii ex Chronico Casin. — Auctoris fides. Desiderius, abbas hujus monasterii tricesimus septimus, et quartus hujus loci restaurator ac renovator, sedit annis viginti novem, mensibus quinque. Primus siquidem monasterii hujus fundator atque constructor fuit Pater sanctissimus Benedictus, Petronax secundus, tertius Aligernus. Desiderius hic noster existit quartus; in quo vide-

licet omnipotens Deus nostro hoc tempore etiam A corporaliter evangelicam illam pollicitationem visus est adimplere, qua dicitur: « Amen dico vobis, quod omnis qui reliquit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (Matth. xix) » Hujus plane admirabilis et singularis vere sui ordinis viri tam dives, tam multiplex, tam denique copiosa est gestorum materia, ut ipsi Hieronymo, si adesset, vel Sulpicio non posset videri ad scribendum indigno. Ego tamen, quamvis omnium imperitissimus, et tanto sim operi nequaquam sufficiens, tum pro imperio sanctissimi Oderisii, *is est ipse qui Desiderio in monasterii regimine successit*, minime B contemnendo, tum pro maxima quam idem Pater Desiderius in me ab ipsa fere infántia habere dignatus est dilectione; cum me vixdum quatuor et decem annos egressum in hoc sancto loco quam libenter suscepit, instruxit, enutrit ac provexit. Cernens insuper et dolens cum tanti utilitate operis memoriam quoque tanti viri scriptorum negligentia paulatim in oblivionem, ac per hoc in contemptum fore venturam; licet non decenter, licet non eleganter, licet denique non sufficienter valeam ejus opera ex toto complecti, aggrediar tamen, confusus de auxilio Dei, quoquo modo illa perstringere, et ad gloriam Dei tantique viri sauctam memoriam, necon ad solatium filiorum ejus, fratrum nostrorum, litteris utcumque mandare; æquius utique judicans cum obedientia et devotione inscitæ notam subire, quam de tam pretiosa materia ex toto silere, et indignum prorsus esse decernens ut, etsi omnia nequeo, vel aliquanta non studeam de tot tantisque operibus ejus referre, prudentissimo utique more venantium insectantium feras, qui etsi omnes capere nequeant, nequaquam tamen quotquot possunt capere negligunt. Et quoniam plurima prorsus et fere innumera tanti viri sunt opera, multa me ex ipsis etiam quæ scio prætermisurum confiteor, quoniam scribere si omnia voluissem, prolixam certe et enormem Historiam condidissem; quamvis ob hoc a multis nostrorum, qui mecum pariter illa recolunt, me redarguendum fore non dubitem. Sed ego lectorum fastidio utiliter consulens, si ea tantum quæ relatu D essent dignissima scriberentur sufficere judicavi. Nam si qua minus nostris litteris reperiuntur, in ejus operibus luce clarius conspiciuntur. Hujus sane viri primordia, quoniam, opitulante Christo, hinc exordium sumere gestio, ab his qui ejus ab incunabulis exstiterè sodales, addidici. Multa præterea ex ejusdem ore veridico, cum me frequenter sibi nimia bonitate faceret adhærere, percepi; nonnulla etiam a prioribus quibusdam audiivi; cætera postremo illius et oculis propriis plurima vidi, et universis fere usque ad obitum ejus interfui. Unde lectorem meum reddere certissimum volo nulla me in hoc opusculo extrinsecus additamenta facturum, nulla prorsus de illo, nisi veraciter comperta, scriptu-

rum, utpote qui me simplici intellectu legisse meminero: « Perdes, Domine, omnes qui loquuntur mendacium (Psal. v, 7), » salvo utique intellectu alio quo dictum id de hæreticis affirmatur. Quod si forte aliquis, invidentia seu malitia ductus, fidem his accommodare noluerit, et favoris potius gratia huic rei me operam dedisse putaverit; huc, si placeverit, properans aperiat visus et videat; ac per ea quæ videntur, illa quoque quæ videri non possunt, semoto livore considerans admiretur et credat; credensque, bonorum omnium Largitori laudes super hoc et gratias referat, sicque tandem me de multis illius pauca, deque maximis minima prorsus ascriptisse cognoscat.

Desiderii genus. Adhuc pueri pietas. — Desiderius igitur, ex nobilissima Beneventanorum principum origine sanguinis lineam ducens, spiritu potius quam carne nobilis esse ab ipsis rudimentis infantiaæ cœpit, et Dei magis servitio quam sæculi vanitatibus operam dare ab ipsis, ut ita dicam, uberibus matris elegit. Studebat namque puerulus adhuc frequentare ecclesiam, divinas lectiones et audire libenter et legere, cum quibusdam etiam religiosis sæpe de his sermones innectere, et quæque ab eis de bonis moribus addiscere poterat, in semetipso satagebat exprimere. At pater illius sæcularibus eum negotiis cupiens implicare, et, utpote unicam, unice diligens, per posteritatis illius lineam suæ nobilitatis nomen disponeret propagare, puellam ei adæque nobilem, cum jam inciperet adolescere, C studuit desponsare, utque parentela eadem adinvicem firmaretur modis omnibus maturare. Sed quoniam Dei Spiritus suo igne cor Desiderii ad mundi contemptum accenderat, e contrario longe aliter quam pater disponerat agere puer egregius destinabat, seque potius eremum quam nuptias appetere secretis quibus poterat gestibus indicabat, et fecisset suis desideriiis satis, nisi quod diligens parentum custodia et singularis amor ac sollicitudo ingens impediebat.

Fugit in eremum. Veste monastica induitur. — Non post multos dies, Dei judicio patre a Normannis perempto, Desiderius, aliquomodo nactus occasionem quam dudum optaverat, omnibus cœpit D modis, clam licet, satagere ut desiderium, quod cogitatu conceperat, opere parturiret. Cuidam igitur monacho bene sibi noto, prudenti satis in sæcularibus viro, nomine Jaquinto, cujus hoc ego relatione percepi, consilium totum communicat, pandit votum, voluntatem ostendit, et, ut ei super hoc fidenter auxiliaretur, fideli prece deposcit. Erat tunc circiter annorum viginti: Nosti, inquiens, mi pater, qualiter me sæculo huic misero propinqui innexerint; sed quoniam, ut vere tibi fatear, jamdudum Deo vacare decrevi, per ipsum te obtestor et obsecro ut, juxta quod scis et potes, his me vinculis exsolutum, Deo liberius serviturnam clam omnibus ad aliquam remotissimam solitudinem transferas. Quid

multa? pollicetur in omnibus Jaquintus auxilium, sed cavere imperat ne forte sit hæc suggestio demonum. Verum cum ejus per omnia firmum in Christo pectus agnovit, et iterum iterumque illum frequentando pertentans idem semper quod pridem invenit, quadam die, jam circa vesperam, pariter ascensis equis, quasi spaciandi gratia civitatem egressi, consequentibus aliquot famulis, ecclesiam Beati Petri, cognomento Majoris, quæ juxta eandem civitatem est sita, perveniunt; ibique quasi causa orationis ingressi, equos et gladium, quo idem Desiderius tunc erat accinctus, prædictis famulis pro foribus veluti servanda relinquunt. Inde jam sero per quamdam illius ecclesie posterulam videntes, iter aggrediuntur, et cum non plus octo milliaribus ab inde locus ille distaret ad quem pergere disposuerant, noctis errore simul ac pavore confusi, vix illic alterius diei mane perveniunt. Quos cum vir Dei, qui solitariam vitam ducebat, Santari nomine, conspexisset, valde miratus atque letatus est; moxque inducens illos in cellam suam, ac Desiderium frequentur exoculans, cepit solerter exquirere cur ita venissent. Cognita itaque Desiderii voluntate, vehementer obstupuit quod puer tam nobilis, tam delicatus, tam dives, et præcipue parentibus singularis, tam ferventer universis sæculi pompis ac vanitatibus spretis, sub tam districto proposito serviturus Domino accessisset. Sed quoniam nihil Deo difficile aut impossibile esse sciebat, laudes illi et gratias maximas referens, veterem hominem cum acerbis ejus Desiderium; ipso vel maxime insistente, continuo exiit, et novum, qui renovatur in Dei cognitionem, illum consequenter vestivit, et, Jaquinto in sua maturius redeunte, solus Desiderius cum Santari solo remansit.

Vestis monastica ei via fertur.—Famuligitur ejus, ut supra dictum est, cum equis et armis ipsius frustra illum pro foribus ecclesie præstolantes, cum discessum illius tandem aliquando cognovissent vicina jam nocte ad civitatem maturius revertuntur, matricum ac propinquis quid accidisset pavitantibus animis referunt. Noctem illam mater continuavit in lacrymis, propinqui vero et affines ipsius mane facto, equis ascensis, per diversas vicinias requirendi illum gratia disperguntur, ac tandem quod erat in re suspicantes prohibitum ejus indicio ad Santari celam deveniunt. Quam statim violenter ingressi, veste illum monastica vestitum reperiunt, ac vehementer irati præfatum Dei servum contumeliis magnis et conviciis multis adoriuntur, et inhoneste satis sacram vestem Desiderium exuentes, manibus eam propriis scindunt, eumque priori veste re vestiunt, invitum licet ac repugnantem; ac postremo illum equo impositum, ipsis lora tenentibus, quasi proximam ante se prædam agentes, ad urbem more triumphantium revertuntur. Hic jam matris lacrymas et querelas, simul ac sævelas frustra in Desiderium jactas, propinquorum, imo totius urbis tripidium quis referre contendat? Annum fere inte-

grum sub ingenti custodia in domo matris, habitu tantummodo sæcularis, cæterum mente cælebs exegit; nullusque illi neque de nuptiis, neque de aliquo æctu sæculari persuadere aliquatenus potuit. Ita quem fidelem ac strenuum domui suæ dispensatorem constituere Dominus disponebat, ab omni eum carnalis contagii macula purum iminunemque servavit; unde non immerito a cunctis civibus mirabilis ac desiderabilis habebatur.

Fugit iterum.—Sed cum jam nulla fugæ ipsius suspicio matrem teneret, eumque, quoniam conjugatum non poterat retinere secum, vel clericum niteretur, ad episcopium, quod domui suæ satis erat contiguum, primo quidem non sine custodia, dehinc securitate crescente solum sæpius ire sinebat. Erat tunc in monasterio Sanctæ Sophiæ præpositus, nomine Siconolfus, qui Desiderii desiderium pleniter noscens, quoniam per diem, ne suspicio revivisceret, non præsumebat, nocte cum eo apud episcopium sæpiissime loquebatur. Post non multos dies noctu, sicuti consueverat, ad eum cum equis veniens, cuculla indutum clam Salernum perduxit, ac Beneventum pernicious rediit. Mox Desiderius ad principem Guaimarium, consanguinitate sibi propinquum, accedit, adventus causam ostendit, orat ut, quoniam in patria vivere monachus parentum pertinacia non auderet, quiete apud illum Deo sibi servire liceret. Si hoc mereretur impetrare, nusquam inde procederet; si vero aliquando illum reddere propinquis deberet, modo potius sibi licentiam daret alio properandi. Hujus igitur adventu nimis exhilaratus Guaimarius, et vehementer admiratus tantum in tanto adolescente fervorem, annuit postulatæ; cumque secum per dies aliquot retinens, nullique se contra votum reddendum fidsissime pollicens, demum ad monasterium sanctæ Trinitatis, quod ad Cavam nuncupatur, non longe a Salerno situm, eodem petente transmisit. Quod propinqui persequentes [al., præsentientes], magnis ac frequentibus precibus Desiderium sibi reddi Guaimarium interpellant; sed, principe in promissione quam Desiderio fecerat, permanente, per semetipsum Landulfus Beneventanus princeps, matris ac propinquorum orationibus fatigatus, Salernum venit, et Desiderium affinibus reddi desepcit. Porro monasterium Sanctæ Sophiæ erat haud procul a muris Beneventanæ urbis situm, ab Arichi Beneventano duce pro sanctimonialibus conditum, ut fusius exponit ipse Leo in Chronici libro 1, cap. 9; postea ad viros transit, monasterioque Cassinensi diu fuit subditum, ut habet idem auctor. Ejus monasterii Chronicum edidit Ughellus ad calcem, tom. VIII Italiæ sacræ, quod tandem post varias fortunas unitum est a Clemente VIII, anno 1590, congregationi canonicorum regularium sancti Salvatoris Bononiensis, ut monet Lubinus in Notitia abbatiarum Italiæ. De monasterio Cavensi inferius memorato passim agitur in hoc et superiori tomo.

Redire cogitur. In monast. S. Sophiæ suscipitur.

— Tali igitur tandem aliquando conditione ad Beneventum redeat impetratur, ut sine alicujus impedimento vel contradictione apud monasterium Sanctæ Sophiæ sub monastica professione sibi manere liceret. Postquam ventum est Beneventum, universis affinis sibi obviam simul cum civitate ruentibus, cum omni pariter comitatu princeps illum ad monasterium est prosecutus. Gregorius, tunc vir valde prudens et strenuus, eidem monasterio præerat in abbatem, qui Desiderium multa hilaritate recipiens, pro eo quod universis desiderabilis erat, tunc primum, mutato ejus nomine, Desiderium appellari præcepit; nam usque ad id tempus Danferius vocabatur.

Transit in monasterium Trévintense. Tum in eremum. Cogitur redire. — Ibi ergo illo per annos aliquot sub vita religiosissima commorante, et sæpe secum reputante monachum in sua patria perfectum esse non posse, pervenit interim ad notitiam illius fama monasterii Trévintensis, quod videlicet in Adriatico mari apud insulam, Diomedis quondam nomine vocatam, triginta circiter milibus a terra distans, situm esse dignoscitur. Et quoniam jam dudum apud Beneventum familiaritatem abbatis prædicti loci adeptus fuerat, vix, licet impetrata licentia, illuc perrexit; ibique satis austeræ conversationi se tradens, non parvum tempus exegit. Sed cum ab eodem abbate adeo diligeretur ut eandem ei abbatiam, se quoque vivente, contradere cuperet, ille vero subjectioni potius quam prælationi mentem accommodaret, ac propterea cedendum loco illi decerneret, quodam tempore idem abbas ad res monasterii disquirendas egrediens, eundem Desiderium secum ire rogavit. Quam ille egressionis opportunitatem libenter amplexus, minime differendam putavit. Cumque pariter ad Trausmundi comitis, quoniam res ita poscebat, curiam perrexissent, uxor ejusdem comitis super adventu Desiderii, propter quod ejus affinis esset, valde exhilarata, a viro suo ut secum illum aliquandiu retineret, etiam invito abbate, obtinuit; cujus videlicet retentionis auctor ipsemet, ut dicit, exstitit. Audiens autem celebre tunc nomen eremitarum Majellæ degentium, illuc properare ac Deo secretius servire desiderans, prædictum comitem ut ibidem transmitteretur oravit; quod et factum est. Ubi cum tribus circiter mensibus, a principio videlicet Februarii usque in tertiam post Pæscna Dominicam, sub ingenti continentia remoratus fuisset, transmissus est illic supra nominatus Jaquintus cum litteris ex parte apostolici ad eremi ipsius Priorem, quarum tenore priori sub interminatione jubebat ne illum amplius retinere præsumeret; et illi nihilominus mandat ne vel aliquantas inibi moras innectere auderet. Ita regressus ad Sanctæ Sophiæ monasterium est.

Leoni Papæ fit notus. Alfano junctus. — Non post multos dies, dominus Leo papa sanctissimus a partibus ultramontanis regressus Beneventum intravit, et, quoniam Desiderius jamdudum humiliter

A Silvæ Candidæ episcopo cognitus et nimis clarus extiterat, tam per illum quam et per Fridericum tunc cancellarium, eidem papæ notus et valde familiaris efficitur, adeo ut illi frequenter in altaris officio adhereret et Evangelium ad ejus missas sæpius legeret. Per idem tempus præfatus pontifex descendit in Apuliam cum Normannis dimicaturus; sed Dei judicio ab his superatus, ac Beneventum regressus, ordinato Vodalrico archiepiscopo quem secum adduxerat, post novem circiter menses Romanam reversus atque defunctus est. Interea Desiderius, ob nimiam abstinentiam multasque vigilias in languorem non modicum decidens, medendi gratia Salernum perrexit. Ibi itaque illo aliquandiu remorante, Alfano, qui postmodum ejusdem civitatis archiepiscopatum adeptus est, prudentissimus et nobilissimus clericus, maxima illi est familiaritate conjunctus, cujus animam frequentibus monitiis ad mundi contemptum exhortans, sic tandem ab illo exegit ut monachus fieret, si prius, ut jamdudum mente conceperat, Jerosolymam ire permissus fuisset. Hac inter illos sponsione firmata, Beneventum reversus Desiderius est, atque post non multos dies mandat eidem Alfano ut ad se veniat. Renuente illo ac potius pavitante Salernum egredi, iterum Desiderius ad illum abiit, eumque, propter quorundam inimicantium illi timorem, cuculla sua indutum noctu de civitate educens, secum Beneventum adduxit. Cum vero cœpissent Alfano nobiles quique viri ac clerici frequentare, eumque ob maximam ejus prudentiam decenter excolere, propositum autem Jerosolymitanæ viæ paulatim cœpisset et in ejus mente tepescere, seque a Desiderii latere nullo unquam modo, nullo unquam tempore assereret velle dividere, tempus ab his aliquantum apud monasterium Sanctæ Sophiæ exactum est.

Victorem papam invisit, et Cassinum secedit. — Cum ecce fama percerebruit Victorem papam ab ultramontanis partibus Romam venisse, eumque ad partes istas in proximo venturum fore. Territus Alfano hujusmodi nuntio, quod fratres suos super Guaimarii principis occisione insimulandos procul dubio nosset, præoccupare statuit apostolicum, secumque ire orat suppliciter Desiderium. Et quoniam miram cautandi peritiam et medicinæ artis scientiam non parvam habebat, ejusdemque artis codices nonnullos secum a domo detulerat, magni aliquid se habendum in summi pontificis curia omnimodis confidebat. Confectis igitur atque aptatis quotquot potuit medicaminibus, una cum civitatis ipsius archiepiscopo ad Romanum pontificem in Tusciam proficiscuntur, eumque apud Florentiam remorantem reperiunt. In brevi itaque maximam apud illum familiaritatem adepti, et satis honorifice habiti sunt. Sed cum jam ibi per tempus aliquantum remorati, pro certo Desiderius comperisset papam minime ad partes istas venturum, insuper etiam ultra montes proxime profecturum, simulque valde inutilem esse proposito suo considerans in ejusdem

pontificis curia conversationem, cœpit omnimodis instare Alfano ut jam jamque peteret ab eo licentiam revertendi. Petrus ante non multos dies huic monasterio electus fuerat a fratribus in abbatem, qui pro sua ipsa ordinatione insinuanda duos hujus loci ad papam tunc fratres transmiserat. Igitur Desiderius optata jamdudum opportunitate reperta, accedit pariter cum Alfano ad Romanum pontificem, simulque pedibus illius se prosternentes, orant recedendi licentiam, adduntque petentes ut gratia religiosius vivendi, per monachos qui ad eum a Casinensis monasterio venerant, illuc eos transmittere suisque litteris illos abbati dignaretur ac fratribus commendare. Annuit apostolicus, atque ita, sicut poposcerant, cum fratribus illis ad hoc cœnobium transmissi sunt. Receptique decenter ab abbate, et fratribus sociati, honeste nimis atque humiliter inter illos aliquandiu conversati sunt, et ab universis in dilectione plurima habiti, necnon et monasticam ab eodem abbate consecrationem adepti, Friderico super eorum adventu plusquam satis est gratulante.

Visio. Monasterio Capuæ præponitur. Alfano. — Viderat per hos dies Desiderius visionem non contemnendam, quam satis proxime rei commendavit effectus. Cernebat siquidem se unâ cum Alfano in quadam excelsa ac valde pulcherrima turri, quæ juxta capitulum fratrum sita esset, consistere, in qua nimirum Pater Benedictus videbatur sede decentissima residere. Cumque ad illius visionem stupefacti paverent, et accedere propius nequaquam præsumerent, beatus Benedictus Desiderio hilariter innoebat, eumque juxta se scdere manu porrecta jubebat. Alfano vero, quoniam vocatus ab eo non fuerat, quasi indigne ferens, de domo illa exibat; quæ nimirum visio manifestissime portendere visa est et Alfano in loco hoc non diu remoraturum et Desiderium Benedicti patris vicem in hoc monasterio suscepturum. Non multo post igitur a Gisulfo principe Alfano expostulatus, primo apud Salernum in monasterio Sancti Benedicti abbas effectus, dehinc ejusdem civitatis archiepiscopatum indeptus est; Desiderius vero ad Capuanum monasterium est transmissus præpositus. Richardus tunc Versanus [Aversanus] comes Capuam expugnabat; sed, cum Pandulfus, ipsius civitatis princeps, indigna quadam et superflua, juxta priorum temporum consuetudinem, Desiderio vellet injungere, ille constanti, ut erat, pectore nequaquam in his ei congruum duceret assentiri, Capuam egressus ad Richardum accessit, et omnium quæ extra civitatem erant monasterio pertinentium ab eo securitate accepta, et maxima insuper illi ex tunc fœderatus amicitia, in obedientiis ejusdem monasterii aliquandiu remoratus est, paucissimis in monasterio relictis fratribus, et cæteris ad se accersitis. *Alfano hic memoratus celebris est inter auctores ecclesiasticos, ob varia opuscula, quæ Petrus diaconus recenset in libro De viris illustribus Casinensibus, cap. 19. Plura de eo et ejus*

scriptis observavit Marus in nobis ad hunc Petri diaconi locum. Eundem laudant Trithemius, Baronius, Vossius, et alii passim. Ejus vero nonnulla opuscula edidit Martinengius, Ughellus, Surius, etc. Ab Arnaldo Wione dicitur inter sanctos relatus, sed ejus nomen in ullis fastis sacris reperire non licuit. Cæterum Desiderius ecclesiam Sancti Benedicti intra Capuam renovavit, ut dicitur in libro iv Chronici, cap. 33, quam sub Oderisio abbate Paschalis II papa consecravit. Hæc abbatia sub Leone X in collegium canonicorum mutata est, cui aliquandiu præfuit abbas secularis. Postea Clemens VIII eam cardinali Bellarmino archiepiscopo Capuano commendavit. Quo tandem agente, et annuente Paulo V, ad Jesuitas transiit, ut narrat Michael monachus in Sanctuario Capuano, qui ait eam ecclesiam, antequam ad Patres Societatis perveniret, picturis antiquis et musivis ornatam fuisse; in cujus abside hi tres versus leguntur.

Hoc Desiderius, qui et Victor, præsul et abbas,

Cæpit opus, quod Oderisius optimus abbas

Complevit, Benedicte, tuum decorans ad honorem.

Stephanus X papa. Desiderius abbas Cassini

etigitur. A papa mittitur CP. Moritur papa. — Dehinc,

cum prædictus Fridericus, in abbatem hujus loci electus, demum vero in Romanum pontificem ordinatus fuisset, Romam ad illum mense Augusto cum duodecim aliis loci hujus fratribus, nominatim ab ipso vocatus, perrexit, ibique Romana febre percussus, post paucos dies huc rediit. Cum autem idem apostolicus ad monasterium hoc post quatuor circiter menses venisset, non multo post gravi languore detentus, atque ad extrema fere perductus est. Acceratis itaque cœnobii hujus prioribus, dat optionem illis in abbatem eligendi quem vellent. Qui cum habito ad invicem consilio, nunc illum, nunc alium, ut in talibus consuetudo est, eligendum censerent, communis tandem universorum consensus in Desiderium expetendum aspirat, et ut ipse illis in Patrem concederetur communibus votis papam exorant. Cumque satis sibi placere eandem electionem apostolicam asseruisset, nam et olim a tempore Leonis papæ optime illi apud Beneventum notus exsisterat, et ex quo Petrus abbas eundem Desiderium ante non plenum biennium receperat, multa se illi familiaritate devinxerat, ita quidem ut in camera erat, fratrum electionem confirmavit, dicens quod, quamvis plures eo tempore religiosos ac spirituales viros, multaque honestate et prudentia præditos, monasterium hoc haberet, neminem tamen magis idoneum eligere ad id officium de suo collegio potuissent. Et quoniam, dum ipse adviveret, nulli se mortalium eandem abbatiam traditurum decreverat, Desiderium vero ad Constantinopolitanum imperatorem jamdudum Romanæ sedis apocriarium facere disposuerat; constituit ut, si idem Desiderius se superstite reverteretur, ipse illi vellet abbatiam contradere; si vero ante illius reversionem defunctus fuisset, redeuntem illum absque ali-

qua contradictione in abbatem congregatio universa reciperet. Stephanum itaque cardinalem, et Mainardum, postmodum Silvæ Candidæ episcopum, illi socios itineris donans, et in epistolis quas imperatori mandabat Cassinensis abbatiae illum electum commemorans, emisit a se, præcipiens ut expleta legatione reverti quam posset citius festinaret. Desiderius igitur, injunctum sibi officium perficere satagens, assumptis quæque essent tanto itineri necessariis, simul cum sibi traditis sociis iter aggressus, ad monasterium sancti Joannis, quod appellatur in Veneris, ut ibi mare ingrederetur, profectus est. Cum autem per dies aliquot ibi frustra remoratus fuisset, et propter aeris inclementiam mare ingredi nequaquam præsumeret, Sipontum inde contendit; ibi navem, quæ Barim navigaret, ingressus, per quemdam episcopum, qui orationis gratia montem Garganum adierat, fratribus se commendari sequæ mare ingressum illis significari rogavit; sed cum apud Barim quoque causa tempestatis aliquandiu restitisset, alium item nuntium huc dirigere studuit, per quem videlicet significando mandabat, ob temporis intemperiem usque ad illam diem apud Barim morari. Contigit autem dispositione divina quæ illum ad loci hujus recipiendum honorem hætenus retardaverat, ut eo die quo idem nuntius huc applicuit, eo quoque die fratres nostri, qui cum papa profecti fuerant, illo apud Florentiam defuncto atque sepulto, rediissent. Mox itaque nostri consilio habito, duos fratres, qui Desiderium revocare nuntiata apostolici morte deberent, festinanter transmittunt.

Morto papa, infecto itinere Cassinam redit. Abbas constituitur. — Jam tandem Desiderius sufficienter necessaria quæque itineri cepto paraverat, jamjamque simul cum Argiro Barensium magistro navigare disponebat, cum ecce ipso Palmarum Dominico circa vesperam eosdem nuntios a nostris directis accepit, defunctum apostolicum, et se ad revocandam illum festinanter transmissos ab universis fratribus asserentes; rediret ergo quantocius, et regimen monasterii, prout Dominus ordinaverat, cunctis se desiderabiliter præstolantibus, sumeret. Oblivuit Desiderius tam subita apostolici morte percussus; moxque sociis advocatis, aperuit quid nuntii detulissent; coeperuntque pariter cum Argiro satagere qualiter, antequam mors papæ divulgaretur, reverti valerent. Non enim dubitabant se, cognito ejus obitu, a Normannis vel capiendos vel disturbandos. Redemptis igitur protinus, seu aquisitis pro se ac sociis aliquot quibus veherentur jumentis, secunda feria post Palmas iter aggredientes, venerunt ad Robertum Niscardum, tunc quidem Normannorum tantum Apuliæ comitem, postmodum vero totius Apuliæ et Calabriæ atque Siciliæ ducem, rogantes ut secure illis per terram ipsius transire liceret. Qui, ut fuit vir maximæ bonitatis, licet jam papæ transitum compertum haberet, et securitatem illis concessit,

A et tres Desiderio equos, quibus adhuc indigebat, largitus est. Ita, Deo in omnibus prosperante, sine aliquo impedimento reversi, ipso paschali Sabbato jam tardiuscule ad civitatem Sancti Germani applicuerunt. Dominica vero sancti Paschæ valde diluculo hoc ascendentes, de more monasterii capitulum fratrum ingressi sunt, præsentibus Humberto Sanctæ Rufinæ, et Petro Tusculanensi episcopis, et Stephano cardinali, ac Mainardo Desiderii sociis. Nam prædicti episcopi, Humbertus et Petrus, ut longe jam supra retulimus (*lib. II, cap. 101*), a Roma tunc Mincii ordinationem fugientes, Beneventam Pascha celebraturi pergebant; sed, Deo ordinante, gratia tantæ festivitatis a nostris prioribus irritati atque retenti fuerant. Post solemnem itaque diei tanti sermonem, mox Humbertus totius illius ordinationis optime conscius, Desiderium advocat, eique, quemadmodum olim fuerat a papa dispositum, obedientiam abbatiae recipere, ex parte fratrum omnium imperat. Nulla in medium mora, nulla expectatio responsionis, protinus universi surgentes eundem Desiderium acceperunt, atque maximis laudibus ad ecclesiam deportantes, in sede illum abbatem honorifice locaverunt, universis, tum pro solemnitate paschali, tum pro ipsius ordinatione, immensa lætitia et jocunditate repletis. Anno scilicet Dominicæ Incarnationis 1058.

Monasterii ædificia reparat. — Igitur abbatia suscepta Desiderius coepit modis omnibus studere atque satagere ut quod dicebatur, dici veraciter posset. Cernens itaque totius monasterii officinas et angustas ambitu et forma deformes, et cum vetustate tum inertia ruinosas, adeo ut et contiguo videretur omnes domate coopertæ, et egressus unius ingressi connexus esset alterius, incitabatur quidem animo illas aggredi ad renovandum; sed angebatur iterum, quia, ut tam arduum inciperet opus, nihil fero pensi habebat. Primo itaque quasi experiri cupiens, si quid valeret, palatium, quod dudum Rieherius abbas ab orientali parte monasterii inchoatum ad solarium usque perduxerat, opere satis decente perfecit, juxtaque ipsum versus ecclesiam, parvulam quidem, sed competentem plane, in qua libri reconderentur, ædificulam fabricavit. Quod cum sibi prospero eventu cereret ovenisse, domum etiam in qua abbates manere consueverant, quæ videlicet a septentrionali parte adhærens ecclesiæ, et vilissimis ligni furculis ab inferiori parte sustentata et viminibus ex parte maxima videbatur constructa, a fundamentis ædificare instituit, adjuncto illi palatio cum absida, quod veteres Todericum appellare solebant. Dehinc, inspirante ac prosperante Deo, mansionem etiam illam quæ fratres quiescentes diversis præ sui exiguitate solaris continebat nibilo ægnius renovare aggressus est, in latere scilicet prioris a meridiano, quam funditus evertere ob claustrum spatium disponebat. Nam propter ipsius montis verticem, cui nulla fere constabat ofanities,

vix in hoc loco parvissimi claustrum speciem juxta ab-
sidam ecclesiæ priores effecerant. Perfecta est igitur
eadem domus in longitudine cubitorum sexaginta et
centum, in latitudine vero cubitorum viginti et qua-
tuor, in altitudine autem, propter ipsius montis
inæqualitatem, quantitatis diversæ, maximæ tamen;
eamque abietinis trabibus sævis pulchre contignans,
lateribus cooperuit, diversisque coloribus decoravit.
Nihilque moratus, pari tenore velus capitulum fun-
ditus diruens, renovavit, illudque gypsea urna in
gyro, vitreisque fenestris, ac pulchro variorum
marmorum pavimento decorans, tegulis nihilominus
cooperuit, et nimis venusta colorum varietate de-
pinxit.

Castellum novum fundat. — Hoc in capite De-
siderius dicitur castellum novum, Adenulfus Cajetani
ducis opæ constructis adversus oppidanos Frattenses,
qui Minturnensibus et vicinis oppidis Cassinensis di-
tionis infesti erant, cum frustra eos rationibus ac
beneficiis sedare tentasset.

Fuit cardinalis presbyter; vicarius sedis apost.
Concil. Melitanum. — De Nicolai papæ, qui Stephano
successoribus, ordinatione agit. Ille autem pontifex
mandat ad hoc monasterium, uti prosequitur Leo,
quatenus domnus abbas sibi in marchiam profici-
scenti quam citius potest occurrat, videlicet ut
proximo Martii mensis jejunio, et presbyteri gradum
et cardinalatus pariter officium recipere debeat. Do-
minica igitur prima Quadragesimæ, paratis omnibus
necessariis, iter arripiens, apud Farfense monaste-
rium apostolico se conjunxit, ubi nimis ab eo ami-
cabiliter honorificeque receptus, Auximum simul
cum ipso profectus est. Ibidem itaque secundo Qua-
dragesimæ Sabbato, quod tunc pridie Nonas Martii
evenit, cardinalis presbyter ab eodem apostolico
ordinatus, et sequenti Dominica abbatiæ consecra-
tionem adeptus, privilegium ab eo satis honorificum,
juxta consuetudinem prædecessorum suorum recepit.
Quo insuper, ad cardinalatus videlicet ejus dignita-
tem et honorificentiam Patris sanctissimi Benedicti,
per totam Campaniam et Principatum, Apuliam
quoque atque Calabriam, ab ipso fluvio Piscaria,
sicut fluit in mare, vicem suam idem apostolicus
illi concessit. Post hæc, accepta licentia remeandi,
Romam veniens, proxima Dominica mediantis Qua-
dragesimæ apud ecclesiam beati Petri missam so-
lemniter celebravit, atque Romanorum turba innume-
ra comitatus ad titulum Sanctæ Cecilie trans
Tiberim maxima cum laude deductus est; sicque ad
hoc monasterium in beati Benedicti est festivitate
reversus. Et quoniam ab eodem pontifice paschalis
festivitatis gratia invitatus fuerat, Romam reversus,
post festum Urbem egrediens, Melian Apulie urbem
perrexit, ubi tunc idem apostolicus concilium
celebrare disposuerat; in qua etiam synodo, dum
Richardus Capuanus princeps cum aliis quamplu-
ribus interfuisset, a supradicto papa Nicolao admo-
nitus, præceptum fecit beato Benedicto de monaste-

rio Sanctæ Mariæ in Calena cum pertinentiis suis.
*Præceptum hic laudatum exhibet Angelus de Nuce in
notis, datum x. Kal. Septembris, anno principatus
Richardi secundo. Illud porro monasterium juxta
Vestiam civitatem situm Eugenius IV, anno 1446, La-
teranensi canonicorum regularium congregationi uni-
vit, ut observat Lubinus in notitia abbatum Ita-
liæ.*

Monasteria Salerni. — Tunc temporis Gisulfus
Salernitanus princeps, Desiderio super hoc conque-
renti, reddidit huic sancto loco cellam Sancti Bene-
dicti de Salerno, quod a jure nostri cœnobii Saler-
nitano eatenus violentia subtraxerat. Sed cum,
exinde subducto abbate, præpositum ibi juxta
morem cellarum rostrarum constituisset, Salernitani,
nimis hæc indigne ferentes, eidem principi instare
cœperunt ut monasterium illud ordinatum sicut
antea fuerat esse permitteret. Coactus itaque prin-
ceps illorum rogatu, monasterium Sancti Laurentii,
intra civitatem Salernitanam constructum, sibi
hæreditario jure pertinentem, in hoc monasterio
ex integro obtulit, nec tamen restitutionem, quam
antea de supradicta cella fecerat, irritam fecit, etc.
*Multa prosequitur de chartis monasterii Salernitani
ac Cassinenses pertinentibus, quæ primum absconditæ
ac tandem discissæ fuerant. Monasterium Sancti
Benedicti, post varias fortunas, datum tandem fuit a
Clemente VIII, anno 1591, monachis Olivetanis.*

*Monachi ad dignitates erecti. Robertus et Richar-
dus principes amici.* — Sequenti tempore supra-
dictus pontifex iterum ad has partes deveniens,
domnum Oderisium, Oderisii, Marsorum comitis,
filium, et loci hujus a puero monachum, diaconum
in Lateranensi ecclesia apud Acerras positus ordi-
navit. Postmodum autem in Aquinensi civitate,
deposito episcopo, nomine Angelo, eo quod neophy-
tus et rerum ecclesiasticarum male prodigus erat
necnon et quibusdam nequitias suis a sanctæ memo-
riæ papa Leone jam dudum excommunicatus exstite-
rat, domnum Martinum, Florentinum genere, reli-
giosum plane atque prudentem de hujus loci priori-
bus monachum, episcopum consecravit. Petrus
etiam Benefranzæ et Hiserniensis sedis episcopus,
Ravennas natione, noster monachus, tempore ipso
sacratu est. Iisdem quoque diebus et Richardo prin-
cipatum Capuanum, et Roberto ducatum Apulie et
Calabriæ atque Siciliæ confirmavit, cum sacramento,
fidelitate Romanæ Ecclesiæ ab eis primo recepta,
necnon investitione census per singulos annos...
Sed quoniam horum duorum magnatum, Roberti
scilicet atque Richardi, qui præ cæteris sui tempo-
ris mortalibus locum hunc dilexerunt, d'averunt ac
protexerunt, quique huic nostro Desiderio nimium
devoti, fideles et amicissimi in omni vita exstiterunt.
decurrens historia attulit mentionem; dignum vide-
tur qualiter sit uterque ad suæ dignitatis honorem
profectus, vel breviter opusculo isti inserere, et
Richardus venit ad hoc monasterium, recipitur
honorifice nimis cum processione solenni; placeat

omnia valde; rogatus a senioribus de loci intela, devotissime promittit se totius monasterii contra omnes quos posset, fidelissimum de cætero defensorrem, etc. In omnibus autem his prosperitatibus Deo et Patri Benedieto semper gratias referebat, ejus se meritis adjuvari, ejus orationibus attolli certissime profitens. Jam vero domnum abbatem, licet dudum apud Capuam præsentem, ut supra diximus, sibi amicissimum fecerit, ex eo tamen illum ac si patrem, modis omnibus venerari, ejus consiliis se committere, ipsi, quasi domino libenter obtemperare.

Præceptum, acta et donationes monasterio Cassinensi, hic solummodo indicantur. Primo igitur anno quo princeps simul cum Jordane filio factus est, juxta morem priorum principum, generale præceptum fecit huic monasterio, etc., *narrat, sicut et capite sequenti, multa quæ in favorem monasterii Cassinensis Richardus egit. In capite autem 19. varias donationes a Gregorio, consule Romano, Balduino, comite de Valle Sorana, Pandulfo, Venafrano comite, Landulfo, comite Minianensi, ad conversionem veniente, et aliis viris piis et illustribus factas, quas hic singillatim recensere nihil juvat.*

Ecclesiæ ornamenta confert. — Æstuabat interea ingenti desiderio Desiderius ecclesiastica etiam ornamenta, de quibus usque ad id temporis pauperes admodum videbamur, undecunque conquirere; sed bonum desiderium, donante Deo, non potuit in tanto homine inefficax esse, sicut in sequentibus pervidebitur. Partim itaque de propriis deferens, partim vero a Romanis amicissimis mutuans, centum et octoginta librarum pretio congesto, omnia fere ornamenta papæ Victoris, quæ hac illacque per Urbem fuerant pignorata redemit, quæ videlicet sunt hæc: Pluviale diarodanum magnum, totum undique auro contextum, cum simbriis nihilominus aureis; planetam diacitrinam magnam, aureis listis undique decenter ornatam; aliam quoque exametam, friso nihilominus in gyro circumdatam; dalmaticam similiter exametam, auro et alb. a capite et pedibus ac manibus insignitam: tunicam diapystin cum urna amplissima, a pedibus et manibus ac scapulis aurea; stolas auro textas cum manipulis, et semicinctiis numero novem: pannum diarodanum cum listis aureis pro faldistorio. Libet præterea hoc in loco designare singula quæ, ex eo quo ordinatus est tempore usque ad renovationem basilicæ majoris, in ecclesiæ utensilibus sive fecerit sive adquisierit; nam cætera deinceps plenius exsequemur. Pastoralium virgam argento vestivit et deauravit; fecit ante faciem altaris tabulam auream cum gemmis librarum circiter decem, necnon et thuribulum de auro cum gemmis et smaldis librarum duarum. Librum quoque Epistolarum ad missam describi faciens, tabulis aurea una, altera vero argentea, decoravit. Codicem etiam regulæ beati Benedicti pulchro nimis opere deintus completum, a foris argento vestivit; similiter

A fecit et de Sacramentariis alariis uno et altero, et duobus nihilominus Evangeliiis, et Epistolario uno. Nam usque ad illud tempus in plenario Missali tam Evangelia quam Epistolæ tegebantur; quod quam esset tunc inhonestum, modo satis advertitur. Idipsum fecit et de alio libello in quo sunt orationes processionales. Fecit et libellum ad cantandum ante altare, sive in gradu, eumque tabulis eburneis mirifice sculptis et argento ornatis annexit. Codicem quoque De vita sancti Benedicti et sancti Mauri, et sanctæ Scholasticæ describi studiosissime fecit. Fecit et portellas argenteas ad ingressum chori librarum circiter triginta. Fecit et sedilia lignea in circuitu chori cum dossalibus eorum, sculptura simul et pictura præstantes; sed et gradum nihilominus ligneum ejusdem operis extra chorum, in ammonitionis [ambonis] modum, satis pulchrum constituit, in quo videlicet tam lectiones in nocte quam etiam Epistolæ et Evangelia ad missas præcipuarum festivitatum legerentur. Per eos etiam dies, cum rumor increbuisse regem ad Italiam venturum, nequaquam senex [al., segnis] perrexit Amalfim; ibique viginti pannos sericos, quos triblatis vocant, coemit, ut, si forte necessarium esset, haberet certe quod regi donaret, pro tutela videlicet et honore monasterii hujus. Hydriam quoque argenteam librarum septem ibidem tunc acquisivit, quam ad ministerium aquæ sanctificatæ in processione dierum Dominicarum, cum alia ejusdem metalli et quantitatis hydria postmodum illi donata, esse constituit. De triblatis vero omnibus, quoniam rex de via reversus fuerat, pluviales protinus fieri jussit. Videns autem tunc portas aereas episcopi Amalfitani, cum satis placuissent oculis ejus, mox mensuram portarum veteris ecclesiæ Constantinopolim misit, ibique illas valde pulchras fieri fecit. Nam nondum disposuerat ecclesiam renovare, et ob hanc causam portæ ipsæ sic breves effectæ sunt, sicut hæcenus permanent.

Electio et schisma Cadaloii tantum indicantur.—Intererea defuncto apud Florentiam apostolico, etc. *agit de Alexandri II electione et schismate Cadaloii.*

Sacer mons fulmine ictus. — Quintum jam fere ordinationis suæ complebat Desiderius annum, cum terribilius solito, permissione divina, fulmine monasterium istud affectum est. Cum enim fratres in ecclesia die quodam de more primæ horæ solemniter agerent, subito cœlitus fulmen elapsum ipsum hebdomadariam sacerdotem, cui Manno erat vocabulum, honestæ famæ virum, in choro stantem feriens extinxit; cæteros vero circumstantes velut exanimis ad terram prostravit; novitium etiam quemdam extra chorum stantem, ante ipsam majorem crucem, percussit occidit; in capitulo tabulas officiales excidit, ipsumque tabularium ac si mortuum reddidit; vultum imaginis abbatis Richerij in eodem capitulo in tabella depictum scidit pariter ac porro dejecit, et in plerisque monasterii locis percussit. Fuit autem dies hæc quinto decimo Kalendæ Februarii. Quamobrem consilio cum fratribus Pater

venerabilis habito, ad iram Dei placandam, statim tunc per omnes menses primam sextam feriam communiter ab omnibus in abstinence peragi, ac discalceatis pedibus procedendo missam proinde specialiter celebrari, necnon et omnibus per annum quotidianis diebus orationem pro fulgure ad missam publicam et ad psalmos speciales edici. Porro autem dominus Petrus Damiani ad hoc monasterium veniens, cum verbo pariter et exemplo ad Dei servitium ferventi zelo quoscunque posset accenderet, tandem permissione domini abbatis, a cuncta congregatione voluntaria oblatione in remissionem omnium peccatorum obtinuit ut per totius anni sextas ferias pane tantum et aqua contenti essent, ac per singulas singuli disciplinas data confessione reciperent; insuper et triduanum jejunium in caput Quadragesimæ per annos singulos agerent. Multoties vero Desiderio, cogitanti et revelari sibi oranti quidnam esse vellet quod sic frequenter hunc locum prædictum flagellum attereret, quadam nocte per visum Benedictus Pater apparuit, eique inter alia de hoc sollicite percontans nihil aliud quam diabolicas insidias et antiquam pro loco invidiam esse perdocuit. Ego metipse, cum adhuc in schola monasterii degerem, reminiſcit una nocte ad secundum duntaxat nocturnum in ecclesia et campanario fulmen percussit etc.

Missio in Sardiniam impedita. — Per idem tempus legati ex parte Barconis regis Sardinie ad hoc venire cœnobium, per quos beato Benedicto duo magna et optima pallia rex idem transmittens, orat sibi aliquot ex nostra congregatione fratres ad monasterium constituendum transmitti, spondens et pollicens maximum in regno suo nostris utilitatibus honorem et commodum proventurum, si monasticæ religionis studium, hactenus partibus illis incognitum, qualiter apud nos tunc vigere perceperat, apud eos deinceps nobis studentibus assuegeret. Mox venerabilis Pater, deliberato consilio, duodecim de melioribus hujus cœnobii fratribus elegit, easque tam divinarum Scripturarum codices, cum diversis ecclesiastici ministerii apparatibus ac sanctorum patrociniis plurimis, quam et diversarum rerum suppellectilem abundanter præbens, necnon et abbatem, qui illis præesse deberet, instituens, nimis eos honorifice illuc cum Cajetanorum nave direxit. Veruntamen Deo permittente, et Satana impediente, res eadem eodem tempore ad effectum pervenire non potuit. Pisani siquidem maxima Sardorum invidia ducti, cum jam nostri ad insulam quæ Lilium vocatur prospero satis eventu transissent, et scaphis egressi opportunum navigationis tempus attenderent, ex improvise super illos cum armatis navigiis veniunt, et, tam nostros quam cæteros omnes indiscrete simul et nimis injuriose tractantes, universa diripiunt; insuper etiam prædictæ legationis principem patibulo jam parabant crudeles affligere, nisi monasticum habitum, quodam ex nostris illi

porrigente, protinus induisset. Post hæc incensa navi, et vestimenta solummodo nostris restituentes, cæteris omnibus onusti et hilares ad propria remeant. Nostros autem per diversa ab eis loca dispersos fratres nostri de monasterio Lucensi pio studio disquirentes reperiunt, omnesque, præter quatuor, qui jam ad Christum migraverant, ad monasterium suum conductis vehiculis revehant; quique postmodum, licet diversis temporibus, eodem tamen anno, ad nos universi fere reversi sunt, etc. Piratæ igitur illi cetera omnia inter se dividentes scrinium reliquiarum cuidam eorum contradant. ... qui aliquando, in cubiculum in quo erant ingressus, subito corruit et exspiravit. Quod ubi innotuit, magnus horror protinus universos invasit, et die altera discalceatis pedibus venientes, cum ingenti reverentia et honore præfatas reliquias exinde abstulerunt, atque ad episcopium cum magnis Dei laudibus transferentes, ibidem illas debita tractandas honorificentia posuere.

Monasterium in Sardinia erecta. — Sardorum interea rex, digna pro tantis injuriis satisfactione a Pisanis recepta, cum rursus ad hoc monasterium mandasset se quidem multo ardentius in priori devotione persistere, nos vero propter id quod evenerat nequaquam debere negligere, duos tandem illuc fratres, jam post biennium fere transmissos, rex idem alacriter nimis recepit, eisque ecclesiam Beatæ Mariæ in loco qui dicitur Bubalis, necnon et Sanctum Eliam de Monte Sancto cum integro ipso monte ad monasterium constituendum per præceptum concessit cum colonis et servis quamplurimis et cum substantiis ac possessionibus magnis. Hunc æmulatus ad bonum alter rex ejusdem Sardinie, nomine Torchytorius, fecit et ipse chartulam oblationis suæ, et transmisit ad hoc monasterium, de Sancto scilicet Vincentio de Taberna, etc. ad monasterium ex eis constituendum... Ad Pisanos præterea legatus ab Alexandro papa simul cum monacho nostro directus est, ut, nisi anathema vellent apostolicum protinus experiri, causam Beati Benedicti, quam nequiter abripuerant, ex integro redderent... qui satisfactos... in Desiderii gratiam redierunt.

Viri illustres Cassinenses. — Sed cum prædictus apostolicus magnæ admodum circa hoc monasterium devotionis existeret, suggerente pariter et instigante Hildebrando archidiacono, si quos ex hac domo fratres a domno abbate acquirere poterat, vel suo lateri ad ecclesiasticum ministerium sociabat, vel certe in episcopos sive abbates honorifice promovebat. Todinum igitur Berardi Marsorum comitis filium, Romam ad se accersitum, in Lateranensi patriarchio levitam constituit; Aldemarium quoque felicis memoriæ, Capuanæ civitatis prudentissimum ac nobilem clericum, et Richardi principis olim notarium, qui meus in conversione magister extiterat, quique in abbatem fratribus in Sardiniam missis dudum fuerat ordinatus, postquam reversus ad monasterium est, in ecclesia Sancti Laurentii, quæ

appellatur Forismuros, cardinalem simul et abbatem sacravit; sed et Ambrosium Mediolanensem, prudentem nihilominus et eruditum non mediocriter hominem, in Terracinensi Ecclesia episcopum ordinavit. Geraldum etiam doctissimum per omnia clericum, Teutonicum genere, in archiepiscopum Ecclesie Sipontinae praefecit. Per idem quoque tempus et Milo, Capuani monasterii praepositus, in Suessana Ecclesia episcopus factus est; et Petrus, qui dicebatur Athennisi, patris agnomine, de nobilibus Capuanis, qui postmodum Romae factus est cardinalis, ad abbatiam Sancti Benedicti de Salerno, cujus jam supra fecimus mentionem, rogatu Salernitani principis est transmissus. Eodem tempore solemne Desiderio privilegium idem apostolicus, praeter caetera, super omnimoda hujus coenobii libertate concessit, ne videlicet aliquis alienus Ecclesiae episcopus, praeter Romanum pontificem, non solum in nostra ac principali ecclesia, verum etiam in omnibus ubique locorum nobis pertinentibus cellis quamlibet ditionem usurpare quolibet modo praesumeret, auctoritate apostolica interdicens. Quo etiam tempore cum Hildebrandus Capuanus archiepiscopus, elatione quadam turgidus, contra hanc auctoritatem fuisset submurmurare conatus, publice in Romana synodo, nobis super hoc proclamantibus, privilegiis sedis apostolicae convictus, se peccasse confessus est, etc.

Monast. Tremittense. — Praeterea cum de rectoribus Tremittensis coenobii, quod nobis antiquitus pertinuisse Romanorum quoque pontificum privilegia pleraque testantur, multa eo tempore inhonesta et nefanda divulgarentur, eidem Desiderio ad disquirendum et disponendum illud, prout sibi optimum videretur, data ab apostolico auctoritas est. Qui cum abbatem ejusdem loci Adam, multorum facinororum reum convictum, exinde subduxisset, Roberto de Laurotello et Petrone de Lesina comitibus, et episcopis Trojano, Draconariensi ac Civitatisensi, necnon et abbate Terrae Majoris se comitantibus, insulam praefatam ingressus, Transmundum inibi, filiam Oderisii Marsorum comitis, nimis honorifice ordinat in abbatem, egregie sane tunc indolis adolescentem, prudentia et litteris non parum valentem, honestis quoque moribus hoc in loco a puero institutum, nisi demum pessimorum loci ipsius fratrum consilii assensus fuisset, sed illorum plane, quos illi etiam noster abbas injunxerat auscultandos. Nam, redeuntibus nostris, paucos post dies tribus de prioribus ejusdem loci monachis oculos eruit, uni vero linguam abscondit; fuerant enim apud eum de rebellionis insulae a sociis insimulati. Quod ubi Desiderio nostro relatum est, indigne nimis et graviter excepit, et maximo est super ista moerore confectus, tum pro passorum miseria, tum pro juvenis aevitia, tum denique, quod erat praecipuum, et quod magis cor ejus angebat, pro loci hujus infamia. Et quoniam eodem anno dedicationis ecclesiae nostrae fieri praestolabatur solemnitas, ad

eam sustinetur venturus, ac juxta culpae modum sententiam excepturus: quem, cum venisset, in totius monasterii conventu aspera nimis et digna castigatione correptum graviore poenitentiae subdidit, eumque huc remeare ulterius non permisit. Hildebrandus autem archidiaconus ea quae Transmundus egerat omnimodis approbans, et nequaquam illum hoc crudeliter, sed strenue ac digne in malignos homines fecisse confirmans, nondum anno completo, eum a domno abbate aliquando difficulter extorsit, atque abbatiam Sancti Clementis de Insula Balvensis [ad, Pennensis] comitatus primo illi committens; paulo post eidem Balvensis episcopatus addidit dignitatem, etc.

Novam basilicam aedificat. Ejus descriptio. — In omni igitur abbas venerabilis prosperitate atque quiete meritis beatissimi Patris nostri Benedicti divinitus constitutus, et in tanta ab universis in circuitu honorificentia habitus, ut non modo meliores quique, verum etiam ipsi eorum principes ac duces libenter ei obedire ejusque voluntati non aliter quam sui patris ac domini in omnibus parere starent, ad veterem diruendam ecclesiam, et novam pulchrius atque augustius aedificandam, non sine divino instinctu, animum appulit; quamvis plerisque tunc de nostris prioribus grave nimium id et intenable videretur, plurimumque ab hac intentione mentem illius avertere tum precibus, tum rationibus, motisque omnibus sint conati, quippe a quibus omni vitae suae tempore tantum opus non posse perfici aestimaretur, cum ille, Deo fidens, ad omnia quae pro Deo sunt Dei sibi solius polliceretur ac praestolaretur auxilium. Anno itaque ordinationis suae nono, divinae autem Incarnationis millesimo sexagesimo sexto, mense Martio, indictione quarta, constructa prius juxta infirmantium domum non satis magna Beati Petri basilica, in qua videlicet fratres ad divina officia interim convenirent, supra dictam Beati Benedicti ecclesiam, tam parvitate quam deformitate thesaurum tanto tantaeque fratrum congregationi incongruam, evertere a fundamentis aggressus est. Et quoniam, in ipso montis vertice constructa, et ventorum vehementibus flabris quaquaversum patuerat, et igneis frequenter fuerat attackta fulminibus, statuit, de solo Dei auxilio fidens, ejusdem montis saxeam cristam igne ferroque excindere, et quantum spatio fundandae basilicae posset sufficere, locum in imo defossum, quo fundamenta jaceret, complanare. Ordinatis igitur qui haec toto nisu et instantia summa perficerent, ipse interea Romam profectus est, et amicissimos quosque conveniens, simulque larga manu pecunias opportune dispensans, columnas, bases ac filia, necnon et diversorum colorum marmora abundanter coemit, illaque omnia ab Urbe ad Portum, a Portu autem Romano per mare usque ad turrem Garifiani, indeque ad Suium navigiis conductis ingenti fiducia detulit; abinde vero usque in hunc locum plaustrorum vehiculis, non sine labore maximo comportavit. Et ut magis fervorem fide-

lium obsequentium admireris, primam hic colum-
nam ab ipso montis initio sola civium numerositas
colli brachiique virtute imposuit. Namque ad aug-
mentum fastigii, montis hujus ascensus nimis tunc
erat clivosus, arctus et horridus; necdum enim in
cor ejus ascenderat eandem viam complanare ac
spatiare, quemadmodum postea fecit. Tandem igitur
totius basilicæ, præter adytum, cum difficultate
non parva spatio complanato, et necessariis omni-
bus abundantissime apparatis, conductis protinus
peritissimis artificibus, tam Amalitanis quam et
Lombardis, et jactis in Christi nomine fundamentis,
cæpit ejusdem basilicæ fabricam in longitudine cu-
bitorum centum et quinque, in latitudine vero cu-
bitorum quadraginta et tres, in altitudine autem
cubitorum viginti et octo, basibusque suppositis, B
columnas desuper decem a latere uno totidemque
ex altero in cubitis novem erexit; fenestras quoque
in superioribus satis amplas, in navi quidem viginti
et unam, in titulo vero sex longas, et rotundas quatuor,
ac duas in absida mediana instituit. Porticus etiam
utriusque parietes in altitudine cubitorum quindecim
subrigens, fenestris hinc decem, totidemque inde
distinxit. Adytum interea cum planitie basilicæ,
quæ cubitorum ferme sex putabatur, consequenter
disponeret coæquare, tres non integras ulnas fo-
diens, subito Benedicti Patris venerabilem tumulum
reperit; moxque, cum religiosis viris communicato
consilio, ne illum aliquatenus mutare presumeret,
confestim, ne quis aliquid de tanto posset thesauro
subripere, eundem tumulum, eodem quo situs C
fuerat loco, pretiosis lapidibus reoperuit, ac desuper
arcam de Pario marmore in transversum basilicæ,
id est a septentrione in meridiem, quinque per lon-
gum cubitis opere nimis pulchro construxit. Hoc
itaque modo adytus in eminentia priori permansit,
ita ut a pavimento ipsius usque ad pavimentum ba-
silicæ octo gradibus descendatur, sub fornice scilicet
maximo, qui eidem adyto imminet, præter
illum utique gradum, qua undique ad altare subitur.
Porro in absida majori ad orientalem plagam statuit
altarium Beati Baptistæ Joannis, in eo videlicet
loco ubi ejusdem olim oratorium Benedictus Pater
extruxerat; a parte vero meridiana altarium Beate
Dei Genitricis, a septentrionali autem altarium
Beati papæ Gregorii, juxta cujus absidam bicame-
ratam domum ad thesaurum ecclesiastici ministerii
recondendum extruxit, quæ videlicet domus
secretariorum consuetudinaliter appellatur, eique ejus-
dem nihilominus operis alteram, in qua ministri
altaribus præparari debeant, copulavit. Sane quoniam
spatiandæ ecclesiæ gratia partem non modicam ca-
meræ suæ subtraxerat, consequenter etiam prædi-
cto secretario conjunctam eandem cameram ampli-
orem priori potius ac pulchriorem effecit; secus
ipsam vero, juxta porticum scilicet principalis
ecclesiæ Beati Nicolai, curvato pariete, brevem
quidem, sed pulchram admodum fundavit adiculam;
ab ipsa autem usque ad extimam basilicæ frontem

venerabile satis Beati Bartholomæi apostoli orato-
rium opere pari porrexit. In ejus etiam fronte prope
valvas majoris ecclesiæ de quadratis et maximis
saxis mirificam arcem, quæ vulgo campanarium
nuncupatur, erexit. Fecit et atrium ante ecclesiam,
quod nos Romana consuetudine Paradisum vocita-
mus, longitudine cubitorum septuaginta septem ac
semis, latitudine quinquaginta septem et semis, al-
titudine vero quindecim et semis; quatuor et toti-
dem in geminis frontibus, octo autem et octo per
latera singula super quadrifidas bases habens colum-
nas. In cujus etiam meridiano latere cisternam ma-
ximam, tantundem longitudinis habentem, arcuato
opere sub ejusdem pavimento atrii fabricavit. Ante
ingressum vero basilicæ, nec non et ante introitum
atrii quinque desuper fornices, quos Spiculus dici-
mus, voluit. In occidentali porro atrii parte, in sin-
gulis cornibus singulas basilicas, modo turrim,
valde pulchras erexit, in dextro quidem, Sancti ar-
changelii Michaelis, in lævo autem, Beati apostolo-
rum principis Petri; ad quas videlicet laterius ab
atrio quinque gradibus est ascensus. Jam vero
extra atrii vestibulum easdemque basilicas, quoniam
clivosus valde ad ecclesiam erat ascensus, montem
ipsum sexaginta et sex per longum, totidemque per
latum, septem vero cubitis in altum excavavit, adeo
ut ab imo usque ad ipsum vestibulum atrii quatuor
et viginti marmoreis gradibus, quos ibi constituit,
ascendatur, habentibus in spatio latitudinis cubitos
sex et triginta.

Ornamenta. — Legatos interea Constantinopolim
ad locandos artifices destinat, peritos utique in arte
musiaria et quadrataria, ex quibus videlicet alii ab-
sidam, et arcum atque vestibulum majoris basilicæ
musivo comerent; alii vero totius ecclesiæ pavimen-
tum diversorum lapidum varietate consternerent.
Quarum artium tunc ei destinati magistri, cujus
perfectioris exsisterint, in eorum est operibus æsti-
mari, cum et in musivo animatas fere autemet se
quisque figuras et quæque virentia cerneret, et in
marmoribus omnigenum colorum flores pulchra pu-
tet diversitate vernare. Et quoniam artium istarum
ingenium a quingentis et ultra jam annis magistra
Latinitas intermiserat et studio hujus, inspirante et
cooperante Deo, nostro hoc tempore recuperare pro-
mervit, ne sane id ultra Italix deperiret, studuit
vir totius prudentiæ plerosque de monasterii pueris
diligenter eisdem artibus erudiri. Non autem de his
tantum, sed et de omnibus artificiis quæcumque ex
auro, vel argento, ære, ferro, vitro, ebore, ligno,
gypso, vel lapide patrari possunt, studiosissimos
prorsus artifices de suis sibi paravit; sed hæc alias.
Nunc vero constructam basilicam qualiter ex parte
decoraverit, demumque sacraverit, prout possumus,
designemus. Plumbeis igitur domatibus illam totam
cum limbo et utroque porticu ac vestibulo decenter
operiens, absidam et arcum majorem musivo vesti-
vit, in cujus videlicet circuitus amplitudine aureis
litteris hos versus describi præcepit :

*Ut, duce te, patria justis poliatur adepta,
Hinc Desiderius, Pater, hanc tibi condidit aulam.*
In absida vero hinc inde sub pedibus sanctorum
Baptistæ et evangelistæ Joannis versus istos :
*Hæc domus est similis Sinai sacra jura ferentis,
Ut Lex demonstrat hic quæ fuit edita quondam,
Lex hinc exivit, mentes quæ ducit ab imis,
Et vulgata dedit lumen per climata sæcli.*

Fenestras omnes, tam navis quam tituli, plumbo simul ac vitro compactis tubulis ferroque connexis inclusit. Has vero quæ in lateribus utriusque porticus sitæ sunt, gypseas quidem, sed similis fere decoris, extruxit. Dehinc supposito trabibus laqueari, coloribus figurisque diversis mirabiliter insignito, parietes quoque omnes pulchra satis colorum omnium varietate depinxit, pavementum etiam universum totius ecclesiæ cum adhærentibus oratoriis Beati Bartholomæi et Beati Nicolai, simul etiam et cameræ suæ, mira prorsus et hactenus partibus istis incognita, cæsurum lapidum multiplicitate constravit ; sed illud præcipue quod secus altarium est et in choro, gradibus illis quibus ad idem altare conceditur crustis pretiosorum marmorum decenti diversitate distinctis. Frontem quoque chori, quem hære in medio basilicæ statuuit, quatuor magnis marmorum tubulis sepsit, e quibus porphyretica una, viridis altera, reliquæ duæ ac cæteræ omnes in chori circuitu simplices. Vestibulum autem ecclesiæ, desuper quidem nusivo fecit pulcherrimo cum superlimineis arcubus decorari ; abinde vero usque ad imum pavimenti, totam basilicæ faciem gypso vestiri ; arcus etiam ejusdem vestibuli de foris nusivo nihilominus vestiens, versus Marci poetæ inibi aureis litteris scripsit. Reliquas vero tres atrii partes diversis, tam Veteris quam Novi Testamenti, historiis ab intus ac desoris depingi præcipiens, marmoreo totum pavimento constravit ; desuper autem laquearibus ac tegulis adoperuit ; vestibulo quoque ejusdem atrii cum geminis turribus pari modo depicto, operto ac marmorato.

Dedicatur a papa. — His igitur omnibus intra quinquennii spatium, Deo prosperante et auxiliante, peractis, dedicare basilicam solemnitate maxima et ingenti tripudio ad sempiternam memoriam Desiderius statuuit, adiensque summæ sedis pontificem Alexandrum, ad eandem illum dedicationem venire devotissime invitavit. Quo libentius annuente, Hildebrandum quoque archidiaconum ejus, cæterosque cardinales ac Romanos episcopos, deque urbanis clericis ac nobilibus plurimos affectu familiarissimo convocavit. Die tantæ solemnitate, ex consultu apostolici et cardinalium, in ipsis Kalendis Octobris constituta, ac litteris invitatoriis ejusdem apostolici ad universos episcopos Campaniæ, Principatus, Apuliæ, atque Calabriæ datis. Fama itaque hujus rei longe lateque vulgata, tanta totius fere Italiæ episcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, magnatum, nobilium, mediocrium, diversæque conditionis virorum pariter ac mulierum, ad diem con-

A dictam n̄ quietudo conflavit, ut stellarum fere cæli, quam illorum omnium numerositatem cuilibet fuerit æstimare facilius. Ita universæ monasterii officinæ, et ipsa quoque officinarum omnium tecta, ita totius ab imo usque ad summum montis itinera, et, quid dicam? domus civitatis omnes, omnesque plateæ, omnia etiam longe lateque camporum adjacentium spatia congregatorum ad tanta solemnitate cunei stipata erant atque conferta. Apparatus interea, per tres illos continuos dies præcedentes ac subsequentes eandem solemnitate, in pane videlicet ac vino, carniisque diversarum ac piscium multiplicitate adeo est copiosus exhibitus, ut nullus fere aliquis in tam innumera multitudine, qui non se sufficienter hæc accepisse dixerit, potuerit reperiri. Interfuere B itaque tantæ tunc celebritati archiepiscopi decem, id est, *Hildebrandus Capuanus, Alphannus Salernitanus, Joannes Neapolitanus, Joannes Suffrentinus, Amalfitanus, Girardus Sipontinus, Bisantius Trandis (Tranensis), Arnaldus Acerentinus (Acherontinus), Ugo Ydruntinus, Oiretanus* [f., Oristagni in Sardinia]. Episcopi autem quadraginta et tres, id est, *Joannes Portuensis, Joannes Tusculanensis, Ubaldu Savinensis, Erasmus Segninus, Petrus Anagninus, Honestus Berulanus, Ambrosius Terracinensis, Leo Cajetanus, Martinus Aquinensis, Palumbus Soranus, Pandulfus Marsicanus, Balvensis, Pennensis, Guillelmus Teanensis, Joannes Casenus, Rosellanus, Goffridus Aversanus, Nolanus, Avellinensis, Maraldus Pestanus, Stephanus Trojanus, C Robertus Florentinensis, Melfitanus, Lucerinus, Campo Draconariensis, Rogerius Civitatensis, Nicolaus Termulensis, Petrus Guardiensis, Guillelmus Larinensis, Maynardus Arianensis, Serniensis, Albertus Bovianensis, Salpitanus, Joannes Cannensis, Guillelmus seu Guibertus Rubessanus, Constantinus Venusinus, Innacius Monorbinensis, Joannes Vigilensis, Balduinus Millitensis, Joannes Juvenazensis, Petrus Monopolitanus, Datto Ostunensis Stonenis, Drogo Tarentinus, Goffridus Perusinus, et Theobaldus Castellanus electus, qui videlicet in episcopum altero post dedicationem die sacratus est. Horum episcoporum nomina propria, quæ apud Leonem non habentur, alio caractere inseruimus ex libello de hac Dedicatione ms. quem ex bibliotheca D Cassinensi Antonius Caracciolus publici juris fecit Neapoli, anno 1626, cum Erempti epitome et aliis antiquis monumentis. Sed Leo multo plures recenset quam hujus libelli auctor, archiepiscopos scilicet Amalfitanum et Oiretanum, et episcopos Batrensem, Pennensem, Rosellanum, Nolanum, Avellinensem, Lucerinum, Serniensem, Salpitanum et Melfitanum. Libellus autem habet Petrum Venafranum et Joannem Picenum, qui apud Leonem desiderantur. In Bulla autem Alexandri II, quam ex autographo idem Caracciolus laudat, loco Joannis episcopi Caleni, nominatur Joannes episcopus Claudiopollitanus. Subscribunt item Hildebrandus archidiaconus S. R. E., Petrus Damiani Ostiensis episcopus, Firminus card. S. R. E., Leo card. . . ., Stephanus card. presbyter,*

Landulfus card. presbyter, Leo card. presbyter, pro omnibus presbyteris cardinalibus, diaconibus et clericis S. R. E. De magnatibus autem, ut *Leo presequitur*, Richardus princeps Capuanus, cum Jordane filio et fratre Rainulfo, Gisulfus princeps Salernitanus cum fratribus suis, Landulfus quoque princeps Beneventanus, et Sergius dux Neapolitanus, Sergiusque dux Surrentinus; nam dux Robertus Panormum eo tempore oppugnabat, ideoque tantæ solemnitati tunc interesse non potuit. Sed et Marsorum comitum ac Balvensium, filiorumque Borelli ingens frequentia. Cæterorum vero potentium sen nobilium, tam nostratium quam Normannorum, omnium circumquaque terrarum vel nomina, vel numerum innumerum nulla fuit prorsus possibilitas vel consilium recensendi. Horum igitur omnium summa devotione et ingenti lætitia, maximo honore ac præcipua gloria dedicata est eadem Beati Benedicti basilica cum quinque altaribus suis ipsa die Kalendarum Octobrium, anno Incarnationis divinæ millesimo septuagesimo primo, indictione nona, die Sabbati; et altaria quidem mediana, beati videlicet Benedicti, et sancti Joannis vocabulis insignita, manu propria prædictus apostolicus benedixit; altare vero, quod in australi parte ad honorem sanctæ Dei genitricis est situm, Joannes episcopus Tusculanensis; quod autem in parte aquilonari ad nomen beati Gregorii Hubaldus episcopus Savinensis; Sancti vero Nicolai Erasmus episcopus Segnius solemniter dedicarunt. Quorum sane sanctorum reliquiæ tunc in singulis altaribus sunt reconditæ; opportunum hoc in loco inserere duximus. In altare itaque Beati Benedicti habentur reliquiæ sanctorum apostolorum Philippi et Jacobi, etc. In altare Sancti Johannis..... ex oleo de candela sancti sepulcri, quæ videlicet per singulos annos, modo valde mirabili, cœlitus die sancti Sabbati paschalis videntibus cunctis accenditur, etc. Super omnia vero hæc, quod tacendum non duximus, in singularum columnarum ejusdem basilicæ capitellis, tempore constructionis, reverenter satis in æreis pyxidulis reliquiæ sanctorum Philippi, ... de capillis sancti Remigii episcopi, etc. In quatuor angulis campanarii hæc reliquiæ sunt, lignum Domini, etc. In cruce campanarii, lignum Domini, de capite sancti Johannis Baptistæ, etc. In frontispicio ecclesiæ in cruce ærea, lignum Domini, de lapide, etc.

Indulgentiæ concessæ. — Peracta igitur solemniter celebritate missarum, et apostolicæ potestatis auctoritate, tam iis quos tunc præsentés esse contigerat, quam omnibus qui per octo continuos dies ob devotionem tantæ solemnitatis ibidem accurrere possent, confessorum peccatorum absoluteione concessa, cum maxima et ingenti lætitia singuli redierunt in sua. Verum præfatæ absoluteionis gratia, tanta undique huc diversi sexus atque ætatis per eosdem octo dies hominum se continuavit frequentia, ut neminem fere illorum qui ad primum diem confluerant, domum remeasse putares.

A Nec modus est populis coeuntibus agmine denso, Nec requies, properant in læcem a nocte, diemque Exspectare piget.

Lucani coeunt populi, coit Apula pubes, Ac Calabri, et cuncti quos abluit æstus uterque, Qui læva et dextra, Latium circumstrepit omne; Ipsaque cœlestum sacris procerum monumentis Roma, Petro Panloque potens, rarescere gaudet, Millia profundeus ad mœnia celsa Casini.

Vincit iter durum pietas, amor et Benedicti; Vincit et alma Aedes: præsens Deus [at., de] omnibus isthic Creditur, et summi Benedictus gloria Christi.

B Infidelem certe quisque se credere, miserum penitus æstimare, si tantæ solennitatis vel fini tandem non satageret interesse. Ex eo jam per totum Christianum orbem cœpit celebritatis tantæ gloria divulgari: extunc iste locus, licet ab olim Benedicti Patris meritis famosus ac nobilis fuerit, nobilior multo ac gloriosior cœpit haberi, Patrisque Desiderii nomen, apud plerosque jamdudum magnum et celebre, celebrius deinceps ac nobilium per Occidentem totum diffundi; prudentiæ simul ac religionis maximæ ab omnibus prædicari, omnibusque ipsius temporis abbatibus ubique locorum, non solum in occidentalibus et orientalibus partibus, sed et per orbem terrarum ab omnibus censebatur jure præferri. Partim igitur desiderio Desiderium videndi, partim vero templi tam vulgati et tam celebris contuendi, partim denique in hoc sacrosancto cœnobio conversandi, et Deo quoad viverent serviendi, multi ex multis et extimis terrarum partibus huc cœpere confluere: et, hilariter Desiderio recipiente, factum est ut intra ipsum ferme biennium, ad secundum circiter centenarium congregationis loci hujus se numerus porroxisset. Jam vero diversorum regum atque potentium utriusque sexus, quanta circa eundem venerabilem Patrem cœperit haberi devotio, supplices ad eum litteræ et munera decencia testabantur, quibus se suosque omnes tam suis quam fratrum sub eo degentium precibus attentius commendabant. *Hanc dedicationis solennitatem memorant fasti Benedictini, et Ferrarius in Catalogo generali, die 1 Octobris.*

D *Agnæ imperatricis dona.* — Nec imperatricis quoque Agnæ dignum videtur religiosam tacere devotionem, quæ, velut altera regina Saba, Salomonis alterius et alterius templi magno videndi desiderio ducta, ex ultimis huc Germaniæ finibus adventavit, ac, per medium ferme istic anni spatium commorans, multo majora se de his quæ super hoc loco auditu perceperat, tam secundum Deum quam secundum sæculum videre gaudebat, et asserbat, merito censens et locum, et Patrem, et fratres per totum orbem sui ordinis hominibus celebriores habendos. Obtulit autem beato Benedicto, prout dignitatem Augustalem decebat, dona magnifica, id est planetam diasperam, totam undique auro contextam; albam quoque a scapulis et capite ac

manibus friso decentissime adornatam, a pedibus A
vero frisia nihilominus lista, mensuram ferme
cubiti in latitudine habens, circumdatam, simulque
et amictum cum brusto; pluviales duos purpureos,
pretiosis aureis listis ornatos; pannum diarodanum
frisatum cum auro ante faciem majoris altaris, nec
non et pallium magnum cum elephantis, quod dossale
cognominant; Euglium (Evangelium) cum tabula
fusili de argento, opere anaglypto et pulcherrime
deaurato; duo quoque candelabra argentea, æque
fusilia, pondere librarum duodecim.

Basilica ornatus. — Libet nunc, post ecclesie
dedicationem, residua exornationis ipsius descri-
bere, ut licentius deinceps valeamus Desiderii gestis,
tam in ædificiis, quam et in aliis quibuslibet magni-
ficentis, operam dare. Ad supradictam igitur B
regiam urbem quemdam de fratribus cum litteris
ad imperatorem, et auro triginta et sex librarum
pondere transmittens, auream ibi in altaris facie
tabulam, cum gemmis ac smaltis valde speciosis
patrari mandavit: quibus videlicet smaltis nonnullas
quidem ex Evangelio, fere autem omnes beati
Benedicti miraculorum insigniri fecit historias.
Quem certe nostrum confratrem imperator Roma-
nus nimis honorifice suscepit, et, quandiu ibi man-
sit, honeste cum suis omnibus reverenterque tra-
ctavit, et quidquid ornamentorum inibi vellet effice-
re, imperialem ei licentiam tribuit. Fecit itaque
et cancellos quatuor, fusiles ex ære, ante altare
scilicet hinc inde inter chorum et adytum statuendos;
trabem quoque nihilominus fusilem ex ære, cum
candelabris numero quinquaginta, in quibus utique
totidem cerei per festivitates præcipuas ponerentur,
lampadibus subter in æreis uncis ex eadem trabe
triginta et sex dependentibus; quæ videlicet ærea
trabes, æreis æque brachiis ac manibus sustentata,
trabi lignæ, quam pulcherrime sculpi et auro co-
lorumque fucis interim fecerat Desiderius exornari,
commissa est, et supra sex columnas argenteas,
quatuor et semis in altitudine cubitos habentes, et
octo libras per singulas in ipsa chori fronte con-
stituit, sub qua nimirum trabe quinque numero
teretes iconas suspendit, tredecim vero quadratas
paris mensuræ ac ponderis desuper statuit. E qui-
bus videlicet decem ex quadratis prædictus frater
apud Constantinopolim crosso argento sculpsit ac
deauravit, habentes per singulas aliæ libras qua-
tuordecim, aliæ duodecim: rotundas vero omnes
argentea solum urna quatuor librarum circumdans,
cætera coloribus ac figuris depingi græca peritia
fecit; tres vero alias de quadratis ejusdem metalli
atque mensuræ patrari, suoram artificum opere
nequaquam dissimili, Desiderius jussit. Alteram
quoque iconam rotundam, ex utraque parte argento
mirifice sculpto ac deaurato vestitam, argenteis
etiam bullis extrinsecus in gyro circumdatam, qui-
dam nobilis tunc beato Benedicto a regia urbe trans-
misit: cui postmodum similis altera fieri jussa,
utraque est in ciburio altaris hinc inde suspensa.

Ceraptata etiam ærea fusilia, valde pulchra, duo
magna et parva septem, supra dictus frater secum
a Constantinopoli detulit. Fecit præterea Desiderius
et aliam trabem de argento, librarum circiter sexa-
ginta, sculptam nihilominus ac deauratam, quam in
fornice majori ante altare super quatuor argen-
teas columnas ex parte inauratas decima libras,
et quinque cubitos altitudinis habentes locavit. Fecit
et duas cruces magnas argenteas librarum per sin-
gulas triginta, quarum imagines cælestia satis
mirifica proninerent, easque sub prædicta trabe
inter easdem columnas hinc inde super marmoreos
stipites statuit. Tres porro residuas majoris altaris
facies argento librarum octoginta et sex bene scul-
pto ac deaurato vestivit. Nam reliquorum trium
altarium facies veteribus tabulis a tribus partibus
adornatæ sunt; quatuor etiam trabes propter ci-
burium altaris simili modo sculpto ac deaurato ar-
gento extrinsecus induit; ab intus vero petalis [f.,
laminis] et coloribus decoravit, e quibus duæ habent
cubitos in longitudine sex libras viginti et viginti, duæ
vero aliæ cubitos quatuor, ac semis, libras viginti et
viginti; sex etiam candelabra magna tres cubitos
altitudinis habentia de productis ac sculptis argento
laminis fecit, una [f., æque] sex vel quinque
librarum, quæ videlicet in festis præcipuis ante
altare in directa linea posita accendi cum ma-
ximis faculis debeant. Pulpitum quoque ligneum
ad legendum sive cantandum, longe priori præ-
stantius et eminentius fecit in ascensu graduum
sex; idque diversis colorum fucis et auri petalis de
pulchro pulcherrimum reddidit: ante quod colum-
nam argenteam viginti et quinque librarum, partim
deauratam ad modum magni candelabri, sex cubito-
rum in altitudine habens, supra basim porphyreï-
cam statuit, super quam videlicet Cereus magnus,
qui Sabbato paschali benedicendus est, solemniter
debeat exaltari. Fecit et pharum, id est coronam
maximam, de argento librarum circiter centum,
habens in circuitu cubitos viginti cum duodecim
turribus extrinsecus prominentibus, sex et triginta
ex ea lampadibus dependentibus, eamque extra chorum
ante crucem majorem satis firma ferrea cate-
na, septem deauratis malis distincta, suspendit. His
tantisper de constructione, consecratione, partim-
que decoratione novæ basilicæ quomodo libet exar-
tatis, ad cætera monasterii ædificia percomplenda
simul cum nostro Desiderio reditum faciamus.

Cætera monasterii ædificia. — Post transactam
igitur solemnem basilicæ dedicationem, cernens De-
siderius, divina cooperante potentia, simulque
Patris Benedicti meritis, omnia quæ cœperat ad
perfectum, prout optaverat, pervenisse, audentior
jam, imo valentior factus, totius cœnobii ambitum
decrevit ingenti animo spatium; et, ut jam de ali-
quibus fecerat, reliquas officinas, cum his etiam
quæ ipsemet ante ecclesie constructionem constru-
xerat, renovare. Et primo quidem claustram, quod
tantæ congregationi adhuc permodicum esse constat,

ampliare desiderans, everso mox vetere rectorio, quod satis enormiter a latere templo, a fronte vero capitula inhærebat, quodque etiam ipse dudum bis tempore diverso adauxerat, in ulteriore illud parte futuri claustrî, juxta meridianum scilicet atrii ecclesie latus, decorum valde satisque magnum extruxit, diversisque totum coloribus pictorum artificio compsit, et laqueari apposito trabibus, tegulis desuper operuit. Legivum quoque perpulchrum et eminens in eo constituit, quod, valde decenter gypso vestitum, cunctis spectabile reddidit. Cujus videlicet domus longitudinis in cubitis quinque et nonaginta extenditur, latitudo in tribus et viginti porrigitur, in quintodecimum vero altitudo sustollitur; ab orientali parte habens ingressum, ab occidentali vero absidam, ante quam profecto ampla valde abatis mensa ex transverso cernitur constituta. Habet autem a latere meridiano fenestras quatuordecim, circa pulpitem tres, a septentrionali vero duas tantum, duas quoque rotundas in frontibus singulis, omnes vitro tam gypso quam plumbo insigniter laboratas. Juxta eandem quoque domum ab australi parte coquinam fratrum, amplam satis et pulchram, in duobus invicem connexis fornicibus, quos una tantum columna sustentet, erexit; interque ipsam et rectorium, gradus et januam, unde quæque necessaria in idem rectorium sive conferantur sive referantur, constituit. Ex altera vero ipsius coquinæ parte cellarium statuit, ex quo videlicet, tam rectorio quam coquinæ quælibet debeant necessaria tribui. Post hæc, cum necdum sufficiens sibi ad tantam fratrum multitudinem claustrî spatium videretur, vir certe magnanimis et nimis magnæ fiduciæ, dormitorium atque capitulum, quæ dudum ipsemet magno valde sumptu ac studio fabricaverat, nec non et veterem infrinantium domum, ex integro est aggressus evertere, et, claustrî ampliandi occasione, easdem quoque domos ampliores efficere. Quoniam igitur exteriorem dormitorii murum porro longe ab altero in magno montis præcipitio statuebat erigere, quinque crossam cubitis maceriam in fundamento maximæ firmitatis gratia jaciens, eam in ducentorum spatio cubitorum per longum extendit, in altitudine autem cubitorum triginta erexit, quatuor et viginti cubitis in latitudine a muro interiori distantem; habens a meridiano tantum fenestras amplas viginti, et quibus tres maximas tribus columnellis marmoreis fulciuntur: quæ videlicet domus longe priore amplior, firmitior ac pulchrior, studiose nimis est et fabricum peritia lateribus tecta, et pictorum artificio coloribus decorata; juxta quam etiam, in ulteriori capite ipsius, vestiariû fratrum construxit, parvum quidem, sed satis competens pulchrumque

Religio erga defunctorum corpora. — His triennio circiter consummatis, montem e vestigio, qui intra jacebat, suffodere aggressus est, per longum scilicet cubitis centum et quinque, per latum autem quadraginta et novem, per altum vero circiter septem;

sicque capituli ad orientali parte per transversum constituit, ut interior ejus frontispicii angulus angulo exteriori tituli basilicæ sit connexus, absida vero ipsius appropriare dormitorio videatur. Cujus videlicet domus longitudine cubitorum quinquaginta et trium, latitudo viginti, altitudo autem octo et decem habetur; habet autem a latere uno fenestras vitreas speciosissimas novem, ab altero totidem, a frontispicio aquilonali tres rotundas, ab australi vero duas æque rotundas, laqueari et pavimento seu picturis pretiosissimis sufficientissime decorata. Tantam autem tunc, cum ista suffoderentur, terræ notum experti sumus frequentiam, ut uno quidem die vicibus decem et septem, per alios vero aliquot dies nunc quatuor, nunc duobus, modo etiam sex vel quinque vicibus, id per dies singulos sentiremus: quod certe propter innumeras ejusdem loci sepulchras tunc necessario violatas, quæ sanctorum forte hominum fuerant, non abs re contigisse multi putavimus. Alias sane satis raro hoc in loco solet fieri terræ motus. Verum quoniam ingens præcipitium ab interiori dormitorii parte remanserat, erex is secus eandem domum cameris, et terra saxisque cætera replens injectis, itemque ante rectorium in fronte videlicet claustrî, curva nihilominus camera cisternam maximam fabricans, ita demum totius claustrî superficiem coæquavit; mox itaque arcus per gyrum deambulatorios super centum et decem marmoreas columnellas instituens, claustrum orone in longitudinem cubitorum centum et quinque, in latitudinem vero quinque et septuaginta diffudit. Cujus quia ea pars, quæ majoris basilicæ erat contigua, si cæteris coarquaretur, non aptus in eandem basilicam esset ingressus, subitus item et super deambulatorios fornices fecit, et in ejus utriusque angularis marmoreos gradus, quibus in cætera descenderetur, instituit; ad capitulum quidem quintodecimum, a rectorio vero tertio decimum, totumque in circuitu et lapideis pavimenti bisantei artificio stravit, et picturis pulcherrimis compsit. Nihil hoc moratus expleto, solarium palatii illius, quod a Richerio cœptum ipse perfecerat, ab eminentia priori ad claustrî planitiem deposuit, adque inibi infirmorum fratrum quietem constituit. Porro ab occidentali parte claustrî, juxta cisternam videlicet quam prædiximus, cellam novitiorum ordine satis aptavit, in qua videlicet iidem, juxta regulare institutum, et meditari et quiescere atque comedere novitii ipsi deberent; sicque jam tandem fratres, qui eatenus super tot operibus inquietati ac molestati plusquam satis exstiterant, opportuna simul et amœna quietis statione locatos, ordini de cætero regulari, quanto ordinatius tanto districtius, operam dare perdocuit.

His igitur omnibus ex voto perfectis, et interioribus fratrum officinis decentissime, ut optaverat, consummatis, ad exteriora se nihilominus ædificia monasterii perficienda impiger ac fortis accingit. Ab occidentali igitur parte primum maceriam firmis-

mam erigens, portam pene cubitos triginta extra veterem de quadratis ac sectis lapidibus statuit, supra quam turrem fortissimam in quatuor magnis columnis erectam ingenti camera confirmavit. Verum, cum exterius præcipitium pateret immensum, tumulus vero interius magnus existeret. eo defosso, præcipitium illud saxis ejus et terra, clivoso licet tramite, pervium fecit; ibique juxta, extra portam scilicet, xenodochium maximum fabricavit. Itaque demum hinc inde muro contiguo ac civitatum more nunito universum monasterium circumsepsit. Dehinc aquilonali parte palatium quantitatis non modicæ ad hospitem quorumque receptionem ædificavit; pristinum quoque tanto decore construxit, ut multi peregrinorum huc venientium, ignorantes, quasi ad ecclesiam sæpius illuc oraturi convenerint. Non cessabat, dum ista agerentur, Desiderius conquærendis ecclesiæ ornamentis insudare, et undecunque posset, quibuscunque posset ingeniis, quæ ejus apta essent pulchritudini comparare.

Ecclesia S. Martini construitur. Dedicatur.—Christo igitur duce, omnia sibi, prout optaverat, evenisse cognoscens, hinc ad ecclesiam Beati Martini, quæ sola fere jam intra monasterii ambitum de veteribus ædificiis remanserat, renovandam totum cor Desiderius vertit. Diruta namque priori ejusdem Beati Martini basilica, jactisque in Christi nomine fundamentis, cœpit ejusdem ecclesiæ fabricam in longitudine cubitorum trium et quadraginta, latitudine viginti et octo, altitudine viginti et quatuor; fenestras vero ab uno latere novem, ab altero totidem; porticus etiam utriusque parietes in sexdecim cubitorum a titudine erigens, fenestris quatuor, et quatuor totidemque ab altero distinxit, et illas quidem quæ in navi sunt, plumbo simul et vitro compactis tabulis ferro ligatis inclusit. In frontispicio porro ejusdem ecclesiæ fenestras tres, ac unam in absida distinguens, similis decoris patrari mandavit. Has autem quæ in porticibus sunt, gypseas quidem, pari vero decore construxit. Columnas vero novem ab uno latere, totidemque ab altero erexit. Secus ipsam quoque ecclesiam curvato pariete, brevem quidem sed perpulchram domum, ad ejusdem ecclesiæ ministerium construxit. Cancellos vero lapideos ante Beati Martini altarium mirificos patrari fecit; absidam autem musivo decenter vestivit, in qua etiam aureis litteris hos versus describi fecit:

*Cultibus exstiterat quondam locus iste dicatus.
Dæmoniacis, inque hoc templo veneratus Apollo.
Quod Pater huc properans Benedictus in omnipoten-*

tis

*Vertit honore Dei, Martini et nomine sancti.
Hoc Desiderius, post centum lustra vetustum,
Parvumque evertit, renovavit, compsit et auxit.*

Jam vero ipsius ecclesiæ pavementum quam sit conspicuum, quam speciosum ac diversorum marmorum multiplicitate constratum, oculis omnium patet. Legivum quoque pulcherrimum, auro atque co-

loribus pictorum ingenio decoratum, ibidem extrui jussit. Ante ipsius namque Beati Martini altarium tabulam argenteam ac deauratam, et pulcherrime sculptam, quatuor et quadraginta libras habentem, Desiderius patrari mandavit, in qua omnes fere Beati evangelistæ Matthæi et sancti confessoris Christi Martini desculpfit historias. Fecit et portas æreas in ingressu ejusdem ecclesiæ. Juxta eandem vero basilicam mansuiculam in qua ipse maneret construens, trabibus apposis tegulis desuper operuit. Hæc ubi, cooperante Domino, prout optaverat consummavit, Beati Bartholomæi basilicam cum fratrum universo conventu tertio Nonas Januariæ a Joanne, hujus ante cœnobii monacho, post Sorano episcopo fecit solemniter dedicari; in cujus altari apostolici corporis partem non exiguam in argentea recondidit capsam; in qua etiam has reliquias posuit, de lapide sancti Sepulchri, et sanctorum Joannis et Pauli, Viti, Januarii, Hermetis et Quadraginta martyrum. Enimvero tantæ apud Romanum pontificem Desiderius auctoritatis habebatur et gratiæ, ut, in quibuscunque vellet proprio pastore viduatis ecclesiis vel cœnobiis, juris ei esset suis ex fratribus episcopos substituere vel abbates. Non multo post hæc temporis evoluta, ædificas quoque illas, quas iustar turrium in atrii diximus angulis constitutas, alteram ab eodem Joanne, alteram a Leone fecit Aquinensi episcopo magna cum lætitia dedicari, quarto Idus Septembris. Sane in altari Beati archangeli Michaelis reliquias condidit sanctorum Nicandri et Marciani, Joannis et Pauli, Viti, Mercurii et Catherinæ, et vocabula sanctorum Apollinaris episcopi, Prothi et Hiacinthi; altare vero principis apostolorum Leo Aquinensis episcopus divino nomini, ipso domno abbate omniumque fratrum præsentem conventu, cum magna lætitia et devotione sacra-
vit. In eodem vero altario reconditæ sunt reliquie istæ: de quinque panibus hordeaceis, et sanctorum apostolorum Petri, Matthæi, Jacobi, Nazarii et Celsi, Januarii, Felicissimi et Agapiti, Sergii et Bacchi, Nicandri et Marciani, Aurelii, Protasii, Fortunati et sociorum ejus, et de vestimentis trium puerorum.

Varia ab auctoris scopo aliena omittuntur.—Hæc usque Leo Marsicanus Cassinense Chronicum perduxit. Quæ vero sequuntur, a Petro Diacono addita sunt, ut ipsemet attestatur in Prologo libri IV, quem Raynaldo abbati nuncupavit; sed cum ille multa interseruerit quæ ad illustrandam Desiderii vitam non attinent, ea solummodo deinceps huc proferemus quæ ad rem nostram facient, cæteris omissis. In capite 33 agit de Alberico, Alfano, Amato et Constantino Afro, monachis Cassinensibus, quorum opuscula recenset; quæ item in ejusdem auctoris libello *De viris illustribus Cassinensibus videri possunt.*

Alexander papa sanum reddit dæmoniacum, et monasterio privilegia concedit. — Sequenti tempore supradictus papa Alexander, Urbem egrediens, venit ad hoc monasterium. Qui a Desiderio honorifice

susceptus, dum abbatis cameram, quæ juxta ecclesiam Sancti Nicolai constructa est, ingressus fuisset, dæmoniacus quidam ab eo liberatus est, etc. Fecit præterea idem sanctissimus pontifex Patri Desiderio privilegium de monasterio Sanctæ Mariæ in Palladio, etc.

Monast. S. Angeli de Formis. — Per idem tempus Richardus princeps per præceptum obtulit beato Benedicto ecclesiam Sancti Angeli, quæ nuncupatur ad Formas, de qua superius, tempore scilicet Balduini abbatis, qualiter nobis a Mariuo papa concessa sit plenius scripsimus. Sed, quia Capuanus archiepiscopus illam eo tempore retinebat, præfatus princeps cupiens ibi facere monasterium, ante septem circiter annos cum eo concambiavit, data pro ipsa alia ecclesia.... et Cassinensi cœnobio prædictam ecclesiam obtulit. Et, quoniam locus idem valde amœnus et satis aptus monasterio erat, rogavit humiliter Desiderium ut pro amore suo specialiter inde studeret; quod et fecit de monasterio Albane:æ, integram omnium mobilium medietatem accipiens, et cum medietate etiam ejusdem loci monachorum illuc transmittens; cœpitque Desiderius illud ædificare ex integro tam speciose, tam spatiose, quemadmodum hodie cernitur, ubi etiam intra breve tempus quadraginta et eo amplius monachos regulariter victuros aggregavit.

Imp. CP. dona. — Circa hos dies Michael Constantinopolitanus imperator, Patri Desiderio per nuntios, quos ad eum direxit, dona quamplurima transmisit, poscens ut pro se ac liberis, et pro statu imperii sui Dei omnipotentis clementiam assidue supplicarent. Insuper etiam ob Patris Benedicti reverentiam, pro salute animæ suæ, per præceptum aurea bulla bullatum constituit ut per unum quemque annum hoc monasterium accipiat de palatio Constantinopolitani imperii auri libras viginti quatuor, et pallia quatuor, ad nostræ congregationis sustentationem.

Monasteria Cassino tributa. — Borellus autem comes Borelli majoris filius, cum ob nonnulla sua in hoc loco servitia Desiderii familiaritatem fuisset non immerito adeptus, monasterium Sancti Petri, quod vocatur de Avellana, quod videlicet pater ipsius beato Dominico ante quatuor et quadraginta annos ad construendum tradiderat, quodque idem Borellus satis ampla terrarum concessione ditaverat, cum ecclesiis et colonis et cum omnibus omnino pertinentiis ac possessionibus suis, quod est terra quinque millium circiter modiorum, Beato Benedicto devotissimus obtulit, etc. Theodinus quoque et Oderisius atque Bernardus Balvenses comites, non multo post et ipsi quoque monasterium Sancti Petri, quod situm est in valle de Lacu, et aliud monasterium eremitarum in loco qui dicitur Pratum Cardosum, quæ nimirum et ipsa nihilominus a beato Dominico ante non plures annos fundata exstiterant, pari modo in hoc monasterio obtulerunt, etc. *De his monasteriis actum est in hujus sæculi parte superiori, in Vita sancti Dominici abbatis Sorani ad*

annum 1051. Eodem etiam anno Leo et Girardus Fundani consules.... una cum Richardo, cognomento de Aquila, obtulerunt huic loco ecclesiam Sancti Onufrii cum pertinentiis suis. Et quoniam locus idem habilis ad construendum monasterium erat, Desiderius cupiens ibidem facere monasterium, per Girardum præpositum Sancti Nicolai in Pica, qui quintus post eum hujus cœnobii abbas factus est, in statum quo nunc cernitur erexit.

Pontifex in bonorum invasores decernit. — Eodem tempore Rosellanensis Ecclesiæ pontifex, ad hoc cœnobium veniens, non parvæ pecuniæ summam in hoc loco deposuit. Quod ubi Jordano principi relatum est, missis militibus, eandem pecuniam de ecclesiæ secretario abstractam ad se deferri mandavit. Fratres autem ad hæc : Pecuniam, quæ Patri Benedicto credita est, nos alicui viventium minime dæmus; sed illam in secretario ponentes, exinde qui præsumperit auferat. Milites vero hæc audientes, et diabolico stimulo debriati (*sic*), pecuniam de secretario ecclesiæ abstrahentes ad principem deferunt. Tantum vero et tam immane et inauditum flagitium Gregorii papæ dum pervenisset ad aures, hujus temeritatis noxam inultam esse non ferens, et verens ne, exemplo hujus facinoris, iterum nostra ecclesia violaretur, divinum officium in Patris Benedicti ecclesia interdixit altariaque omnia denudari fecit, asserens quod in tanto scelere nimie negligentia et acriter ulciscendæ timiditatis et Desiderium ac fratres arguere posset, et gravius [se] adversus congregationem nostram commoveri debere, nisi ea, qua locum istum semper dilexerat, charitate detineretur; siquidem tolerabilius sibi videretur villas et castella nobis pertinentia in prædam et direptionem dari, quam ut sanctus locus, et per totam Christianitatem famosus et venerabilis, tantæ ignominie periculo subjaceret. Sed non in longum, postquam officium de ecclesia nostra interdictum est, vindictam distulit dextera Dei. Nam princeps tanti auctor sceleris, postquam pecuniam accepit, lumen amisit. Idem vero papa Gregorius in concilio residens constituit ut, si quis Normannorum, vel quorumlibet hominum, prædia, monasteria, villas seu possessiones hujus cœnobii Cassinensis invaserit, et bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec respiscat et Ecclesiæ satisfaciatur.

Diversa de quibusdam omittuntur. — *Capite 48.* *Petrus de Guinzone et Gebzone piis monachis agit, de quibus infra dicemus. In duobus autem capitibus quæ sequuntur fusius disserit de dissidiis inter Gregorium papam et Henricum augustum, tum de colloquio inter eundem imperatorem et Desiderium, quæ hic fusius persequi non vacat.*

Adunatio cum fratribus Cluniacensibus. — Circa hæc tempora Hugo venerabilis abbas Cluniacensis, vir celeberrimæ vitæ ac famæ, ad Patris Benedicti limina valde devotus advenit; quem venerabilis Desiderius honorifice, ut tantum decebat virum, substi-

piens, et societatem Cluniacensium fratrum nostræ congregationi adjungens, memoriam illorum apud nos, nostræque congregationis apud illos, in morte et in vita iidem viri venerabiles in perpetuum habendam sanxerunt. *Nonnulla subjungit de Gregorio et Randiscio piis monachis, de quibus egimus in prima hujus sæculi parte, pag. 103, etc., ubi hoc ipsum Chronici Cassinensis caput, et alia nonnulla ex Petri continuatione, sub Leonis nomine, ut vulgo fit, laudavit. Porro Angelus de Nuce, in notis ad hunc locum, profert Desiderii epistolam ad Petrum Damiani, qua ipsi tam viventis quam defuncto suas et totius congregationis Cassinensis ac successorum suorum preces pollicatur.*

Gregorius papa et alii benigne accipiuntur. — Robertus Guiscardus Gregorium papam, quem Henricus imperator in arce Sancti Angeli obsessum tenebat, liberavit, eumque ad hoc, inquit Petrus, monasterium usque deduxit. Quem apostolicum noster abbas usque ad ipsius exitum, cum episcopis et cardinalibus qui eum secuti fuerant, sustentavit.

Donum S. crucis. — His porro temporibus quidam Amalfitanæ civitatis nobilis, mundo mundanisque omnibus abreunians, ad hunc locum pervenit, et a Desiderio gratanter susceptus et monachus factus, partem non exiguam ligni salutiferæ et vivificæ crucis auro et lapidibus pretiosis ornatam et in aurea icona locatam, quam ipse de palatio Constantinopolitano abstulerat in conjuratione quæ contra Michaellem imperatorem facta est, beato Benedicto devotissimum obtulit. Desiderius autem, post ista Capuanam pergens, et officinas monasterii Capuani in ruinis jam positas cernens, ad renovationem illius animum dedit. Dirupta namque priori ecclesia, jussit conduci artifices alios ad capitella columnarum miro opere facienda. Evocansque ad se Benedictum ejusdem loci præpositum, præcepit ut in ejusdem ecclesiæ renovatione, omnibus rebus postpositis, specialiter invigilare studeret. Cujus ille imperio parens Patris Benedicti basilicam, sicut nunc cernitur, pulcherrimam satis construxit, etc.

Obitus Roberti, eximii benefactoris. — Hoc anno, scilicet, ut monet Angelus de Nuce, 1085, mense Julio, die festo sancti Alexii, Robertus Guiscardus Apuliæ dux obiit, etc. Non autem videtur indignum hic ex parte aliqua summam oblationum istius ducis, ejusque conjugis Sicelgaitæ, ad scientiam posterorum adnectere, qui supra omnes fere sui temporis mortales locum istum, patrem Desiderium et nostram congregationem diligere, exaltare et honorare studuerunt. Capite 58, recenset Petrus donationes illas singillatim, et capitibus sequentibus alias ab aliis viris nobilibus factas, capite 62, agit de Guaiferio, quem etiam laudavit in libro De viris illustribus, cap. 29, ubi Benedictus, qui et Guaiferius dicitur.

Desiderius nonnullos codices describi curat; qui indicantur. — Non solum autem in ædificiis, verum etiam in libris describendis operam Desiderius dare permaximam studuit. Codices namque nonnullos in

A hoc loco describi præcepit, quorum nomina hæc sunt: Augustinum contra Faustum, De opere monachorum, De sermone Domini in monte, Hieronimus quinquaginta super Epistolam ad Romanos, Sermones in Epistolas Pauli, De Genesi ad litteram, Epistolas ejus, Pastorale ejus, De baptismo parvulorum; Ambrosium De rebus gestis in ecclesia Mediolanensi, De patriarchis, De fide ad Gratianum imperatorem; Sermones ejus; Registrum Leonis papæ, Registrum Felicii papæ; Regulam Basilli; Hieronymum super Ezechielem, super Epistolas Pauli, super duodecim prophetas; Eugesipium; Sermones Severiani; Historiam Anastasii; Historiam Langobardorum, Gothorum et Vandalorum; Historiam Jordanis episcopi de Romanis et Gotthis; Historiam Gregorii Turonensis; Josephum de bello Judaico; Historiam Cornelii, cum Homero; Historiam Erchemperti; Bedam super Tobiam; De locis sanctis; Evangelium majorem auro et lapidibus pretiosis ornatum, in quo hæc reliquias posuit, de ligno Domini et de vestimentis sancti Joannis evangelistæ; Sermones Leonis papæ; Sermones Gregorii Nazianzeni; Doctrinam Patrum; Sacramentarium cum Martyrologio; Sacramentarium aliud; Ordo Episcopalis; Gualfridum De officiis; Super regulam; Passionaria totius anni, libros quatuor; Antiphonaria de die duo, in choro semper habenda; Antiphonarium de nocte; Vitas Patrum; Instituta Patrum; Actus apostolorum cum Epistolis canonicis et Apocalypsin; Epistolas Pauli; Paralipomenon; super Cantica canticorum Origenis, Gregorii et Berengarii; Joannem Chryseostomum de reparatione lapsi; Dialogum quem ipse cum Alberico diacono edidit de miraculis monachorum loci istius; Dialogum aliud; Dialogum de vita sancti Benedicti; Hilarius mysteriorum et Hymnorum; Sedulium de Evangeliiis; Juvenium de Evangeliiis; Medicinalis; Psalterium; Cresconium de bellis Libicis; Versus Arichis, Pauli et Caroli; Versus Paulini; Ciceroem De natura deorum; Instituta Justiniani; Novellam ejus; Terentium; Horatium cum geometria; Ovidium Fastorum; Senecam; Virgilium cum egloga Theodorii; Donatum.

Fames. — Hoc præterea tempore latrones noctu hujus nostri monasterii ingressi cellarium, carnes, caseum, lardumque subripientes, suos his mercibus sacculos impleverunt; foras autem egressi, sacculos quos impleverant levare conati, minime potuerunt. Dein relicta sarcina tentantes fugam, per totius excursus noctis monasterii claustra circumeuntes, nullam egrediendi facultatem penitus consequi valuerunt, etc. Hoc præterea tempore fames maxima per totam fere Italiam facta est. Tunc Desiderius cum fratribus communicato consilio, cibos indigentibus abundanter conferebat.

Defuncto pontifice, papatum suscipere venit. — Anno autem Dominicæ incarnationis millesimo octogesimo quinto, indictione octava, cum venerabilis ac semper recolendæ memoriæ domnus Gregorius septimus papa apud Salernum infirmitate magna detineretur,

interrogatus ante diem tertium obitus sui ab episcopis et cardinalibus, qui tunc una cum Desiderio præsentibus erant, quid post suum obitum de Romanæ sedis ordinatione juberet, respondit: ut si unquam aliquo modo possent, eundem Desiderium ad hoc officium promoverent. Is enim præter id quod primus presbyter cardinalis Romanæ tunc Ecclesiæ esset, et prudentia maxima, et religione singulari, et principum circumstantium amicitia multa polleret. Si vero hunc nullatenus flectere ad ista valeret, aut archiepiscopum Lugdunensem Ugonem, aut Ostiensem, aut Lucensem episcopum; quem prius ex his habere possent, in papam eligere post suum obitum quantocius festinarent. Hoc statuto defunctus est, octavo scilicet Kalendas Junii, die Dominica, et honorabiliter intra ecclesiam beati Matthæi apostoli et evangelistæ sepultus, cum sedisset in pontificatu annis duodecim, mense uno, diebus tribus. Et quoniam Romana Ecclesia pastore destituta remanserat, et hæretici atque schismatici more luporum illam nitebantur invadere, Desiderius una cum episcopis et cardinalibus, nec non et laicis religiosus, qui hactenus in catholica unitate, et obedientia papæ Gregorii fideliter perstiterant, cœpit unanimiter agere qualiter eam posset decentissime ordinare. Miserunt ergo et convenire fecerunt undique aptas huic officio personas, quatenus ex eis unanimi consensu eam personam cum gratia et auxilio Dei eligerent, quæ idonea et apta tanto ordini esset. Convenientes post hæc ad prædictum abbatem episcopi et cardinales, cœperunt eum super præfati pontificis iudicio appellare, utque in tanta temporis necessitate periclitanti subveniret Ecclesiæ, papatum suscipiendo, instantissime flagitare. Ad hæc ille papatum quidem se suscipere obstinatissima responsione recusavit; aliis vero quibus sciret et posset modis, ad Romanæ Ecclesiæ servitium se paratum esse spondit. Die Pentecostes Savinensi episcopo et Gratiano Roma venientibus occurrit, eisque verba quæ cum papa Gregorio de Ecclesiæ ordinatione habuerat retulit; pariterque cum eis Jordanum principem et Raynulfum comitem adiit, atque ad servitium et adiutorium Romanæ Ecclesiæ adhortatus, libentissime ad omnia paratos invenit. Cœpit deinde cardinalibus vehementer insistere ut de pontificis eligendi persona quantocius deliberarent, et ut ad comitissam Mathildam litteras mitterent, quatenus studeret ut et ii quos prædiximus episcopi, et quotquot idoneæ tanto officio personæ iudicaretur, Romam sine tarditate venirent. Quod illi facere negligentes, cum Jordano principe clam machinabantur eidem abbati pastorem curam injungere, et suasionibus multis nitebantur eum quoquo modo Romam perducere, putantes violenter se id ei posse imponere: quod ipse persentiens, omnimodo renuere et contradicere cœpit; sicque ad hoc monasterium reversus, iterum Nortmannos et Langobardos, et omnes quotquot potuit, hortari ad Romanæ Ecclesiæ servitium cœpit, et multos ex

A cis promptos et paratos ad rem ipsam invenit. Sed quia fervor ætatis nimius erat, propterea tunc Romam ire distulerunt, quousque se et calor ætatis imminueret, et tempora infirma transirent. Postquam vero princeps conducto exercitu hujus rei gratia Romam eundi Campaniam venit, comitantibus etiam se una cum Desiderio nonnullis partium istarum episcopis, ipse suspectus prædictorum consiliorum amplius procedere noluit, dicens quod, nisi Jordanus princeps et comes Raynulfus, et episcopi Romani fidem suam sibi præsentibus darent, nullam super hac re vim illi illaturos, neque alios inferre passuros, ipse cum eis nullatenus pergeret. Renuentibus facere, hac de causa res tunc infecta remansit.

B *Eligitur.* — Jam fere annus in tali fluctuatione transierat, quo in sede apostolica nullus pastor erat, nullus Dominici gregis curam gerebat, et Guibertus hæresiarcha oves Christi sanguine redemptas suis cum sequacibus laniabat, cum circa Paschalem festivitatem episcopi et cardinales Romanæ Ecclesiæ de diversis partibus Romam convenientes, mandaverunt prædicto abbati ut una cum episcopis et cardinalibus Romanis, qui secum tunc morabantur, et cum Gisulfo Salernitano principe, qui tunc a Cisalpinis partibus venerat, ad eos quantocius pergerent, quatenus de Romanæ Ecclesiæ ordinatione simul tractarent. Ille nihil suspicans de se jam illos aliquid cogitare, cum jam nulla de eo mentio ab aliquo fieret, assumptis præfatis omnibus, Romanam pervenit ad urbem. Eo die quo applicuit, in vigiliis Pentecostes, instante Desiderio ut pontificatus apex personarum earum injungeretur alicui quæ vel ipsi vel ei videbantur idoneæ, renuerunt prorsus omnis Romanus et clerus et populus consentire. Per totam autem ipsam diem multa frequentia, quotquot catholicæ parti favebant, tam clerici quam laici, ad eum convenientes, jam circa vesperam congregati sunt pariter omnes, tam episcopi et cardinales quam et cæteri Romani, qui in fidelitate beati Petri apostolorum principis perseverabant, in diaconiam sanctæ Lucæ, quæ est juxta Septe solis [f., Septizonium], cœperuntque omnes unanimiter Desiderium multis precibus obsecrare ut Romanum pontificatum suscipere non recusaret; cumque obstare per divina, per humana omnia, ut subveniret periclitanti Ecclesiæ in naufragio constitutæ, multoties ad genua ejus, nonnullis lacrymantibus, omnes pariter ruentes. Desiderius vero, qui jamdudum decreverat vitam suam in quiete transigere, et qui magis optabat in divina peregrinatione suum tempus finire, cœpit omnimodis refutare, et hoc se nunquam consensurum firmiter repromittere. Instare illi vehementer, perseveranter insistere; ipse vehementius reniti, resistere perseverantius, dicens: « Pro certo sciat is quia, si aliquam mihi violentiam super hoc intuleritis, ego quidem, prout citius potuero, Cassinum redibo, et nullo modo unquam inde me intromitto; vos autem, propter hoc, ridiculum magnum et vobis et Romanæ Ecclesiæ facitis; »

quia tardior am hora processerat, imminente jam nocte, ad sua quique reversi sunt. Summo mane, Dominica Pentecostes, omnes unanimiter ad eum iterum convenientes, eadem cœperunt repetere; et ipse nihilominus in semel fixa sententia perdurare. Videntes se omnino jam nihil prolificere, dixerunt Desiderio presbyteri et cardinales episcopi quoniam quemcunque ipse illis consulisset, ipsum illi parati essent eligere. Unde, cum Cencio Romanorum consule consilio habito, tandem ut Ostiensis episcopus papa eligeretur, decrevit. Post hæc quæsierunt ab eo ut ipsum pontificem, quem eligerent, in Cassinensi monasterio reciperet; eumque donec Ecclesia tranquillaretur, eum suis omnibus sustentaret, sicut et de supradicto papa Gregorio fecerat: quod Desiderius libentissime facere repromisit, et per ferulam quam manu gestabat, eos in fide sua de hoc investivit. Cum autem jam jamque de Ostiensi episcopo decernerent, repente iterum quidam de cardinalibus contra canones hanc esse electionem affirmans, nequaquam se consensurum clamavit. Illis pro tempore, pro necessitate hoc ferre oportero astruentibus, nequaquam eum ad suam sententiam flectere valuerunt. Verum, ut sapientum Salomon sapiens attestatur, non est prudentia, non est consilium contra Deum (*Prov. xxi, 30*). Mox enim episcopi et cardinales una cum clero et populo in Desiderii duritiam stomachantes, et videntes se nil posse cum eo precibus agere, statuerunt violenter eum interficere. Tandem itaque universi pariter uno consensu et animo illum capientes, invitum et renitentem attrahunt, et ad ecclesiam prædictam Christi martyris Lucie perducunt, ibique eum juxta morem Ecclesie eligentes, Victoris ei nomen imponunt. Sed quoniam hæc omnia, ut diximus, contra ejus animum et voluntatem fecerunt, cappam quidem rubeam induerat, albam vero nunquam ei potuerunt induere.

Roma discedit. Cassini moratur. — Eo igitur tempore præfectus imperatoris a duce et ejus matre dimissus, propter illud videlicet odium, quod episcopi et cardinales, faciente tamen Salernitano principe, Salernitanum archiepiscopum sacrare noluerunt, die noctuque cum aliquantis ære iniquo conductis in capitolium contra eundem electum conveniens, persecutiones ei maximas intulit. Post quatuor dies idem electus Romam egressus, venit Ardeam, ibique per triduum remoratus, abiit Terracinam, ab inde crucem et chlamydem et cætera pontificatus insignia ita dimisit, ut eis ulterius uti nullo unquam modo persuaderi potuerit, decernens potius omni vitæ suæ tempore in divina peregrinatione vitam finire, quam tanti ordinis fascibus gravissimis colla submittere. Insistebatur ei quotidie precibus, lacrymisque creberrimis, objiciebantur Ecclesiarum magna discrimina; ingerebatur plurimarum perditio animarum, quibus ei manifestissime divina indignatio intendebatur; sicque Cassinum reversus est. Cæterum per anni totius curriculum adeo mentis ejus propositum immobile perstitit, ut

nullis omnino argumentis ad eorum potuerit hortamenta precationesque deflecti. Non tamen ob hoc cardinales et episcopi, qui cum eo erant, aliquatenus quiescentes, Jordano principi instare cœperunt ut quantocius properaret, et propter consecrationem ejusdem electi Romam cum eis pergeret. Qui cum magno exercitu ad hoc monasterium veniens, partim dehortatione ipsius electi, partim timore ætatis ulterius progredi nolens, reversus est.

Concilium Capuæ. Romæ consecratur. Cassinum redit. — Sequenti anno, mediante Quadragesima, apud Capuam concilio episcoporum congregato, cum prædictus electus una cum episcopis et cardinalibus Romanis eidem concilio præfuisset, Cencius etiam Romanorum consul cum aliis nobilibus Romanis, et Jordanus princeps, et Rogerius dux cum omnibus fere suis optimatibus interfuisset, post finem concilii rursus insperate, et nihil eo de his suspicante, cum multis precibus lacrymisque a clericis et laicis perurgeretur, biduo immobilis perstitit. Tandem cum dux et princeps, una cum episcopis cæterisque catholicis viris, fluentes ejus pedibus adjacerent, multis rationibus et orationibus coactus vix tandem succubuit, et præteritam electionem crucis et purpuræ resumptione firmavit, duodecimo scilicet Kalendas Aprilis, Dominica in Ramis palmarum. Inde Cassinum reversus, ibidem Pascha celebravit. Peracta festivitate, cum Capuano ac Salernitano principe Romam perrexit, ac juxta civitatem Ostiensem Tiberim cum omnibus transiens, cum gravi infirmitate detineretur, extra porticum Sancti Petri tentoria fixit: et quoniam Ravennas hæresiarcha (*Guibertus*), qui vivente papa Gregorio papatum invaserat, ecclesiam Sancti Petri armata manu tenebat, non integro die a militibus principis, Dei auxilio expugnata et recepta est. Dominico vero die post Dominicam Ascensionem, multis Romanis et omnibus fere Transiberinis solemniter cum maxima frequentia occurrentibus, præfatus electus a Romanis episcopis, Ostiensi videlicet, Tusculanensi, Portuensi atque Albanensi, cardinalibus quoque et episcopis atque abbatibus quamplurimis assistentibus, more ecclesiastico consecratus et in apostolicam sedem locutus est septima Idus Maii: quo etiam die corpus sancti confessoris Christi Nicolai a civitate Mirensi, in qua per annos septingentos septuaginta quinque quieverat, Barim delatum est. Prædictus autem pontifex per octo circiter dies Romæ remoratus, una cum prædictis principibus ad hoc monasterium rediit.

Romam adit. Ubi turtæ. — Post exiguum vero temporis spatium comitissa Mathildis urbem adiens, magnis eundem pontificem supplicationibus per legatos interpellavit, quatenus ejus frui aspectibus, ejus potiri colloquiis mereretur. Eam quippe causam sibi Romam veniendi fuisse permaximam suggererat. Cogebat corporis languor loco non abscedere; sed quia pro sanctæ utilitate Ecclesie omnibus se disposuerat vel extremis periculis objectare,

iter per mare aggressus est. Cumque ad Urbem A pervenisset, a comitissa et ejus exercitu ac cæteris beati Petri fidelibus devotissime officiosissimeque susceptus est, atque apud ecclesiam beati Petri octo diebus permansit. Deinde in festivitate sancti Barnabæ super altare Sancti Petri missam solemniter celebrans, eadem die, auxilio et ope præfate comitissæ, per Transtiberim Romam intravit. Trans- tiberim tunc totam, Romanorumque permaximam partem, et nobilium, pene omnem populum, castellum quoque sancti Angeli, basilicam Beati Petri, civitatem Ostiensem ac Portuensem in sui jurisdictione tenebat; morabatur vero apud Insulam Romæ, quæ et ipsa juris exstabat. Die igitur qui apostolorum natalitia præcedebat, nuntius quidam, quasi ex imperatoris parte adveniens, omnes con- B sules, senatores ac populum Romanum de corona submovit imperii, cum subito Romani pervenientes, præter beati Petri ecclesiam, universa ceperunt; ecclesiam vero ipsam, quam supradicti pontificis homines desuper tenebant, ingredi nullò modo potuerunt. Sed quia Guiberti hæresiarchæ multitudo permaxima erat, hi qui ex parte papæ Victoris erant, contra tantam hostium manum obsistere non valentes, in Transtiberim, sive in castellum Sancti Angeli discesserunt. Jam die mediante in ecclesia Sanctæ Mariæ in turribus Ravennas hæresiarcha missam cantavit. Nam utrumque campanile, igne et fumo supposito, ceperat; sole autem jam ad occasum vergente, hi qui in ecclesia steterant, palam cum armis suis descendentes, reversi sunt. Ita, heu, proh dolor! apostolica et universalis beati Petri ecclesia, eo die quo ejus præcipue festivitas exstitit, omni tam nocturno quam diurno officio caruit. Sic Guiberti hæresiarchæ spes frustrata est, qui in apostolorum solemnitate missas illic celebrare affectabat. Altera die ab hæreticis apostolicum altare lotum, et missa est ibi peracta. Die vero sequenti omnes ad propria sunt reversi, et eadem ecclesia in ditionem papæ Victoris rediit. Eo itidem tempore, dum quidam peregrini orationis gratia ad Beatum Benedictum venirent, obvius illis quidam vir canonicus factus est, quem quis esset interrogantes, Petrum apostolum se esse respondit. Et illi: Quo tendis? Et sanctus Apostolus: Vado ad fratrem Benedictum, ut cum illo passionis meæ diem celebrem; nam Romæ consistere non valeo. Variis enim procellis Ecclesia mea deprimitur. Quod dum fratribus viri illi postmodum reserassent, ad succedentium memoriam constituerunt, ita tanti apostoli festivitatem sicut et Patris Benedicti, cum maxima devotione solemniter celebrare. *Capite sequenti agit de variis tumultibus a Guiberto ac ejus sequacibus excitatis, et de coronatione Henrici.*

Expediitio in Africam. — Æstuabat interea ingenti desiderio idem Victor apostolicus, qualiter Saracenorum in Africa commorantium confunderet, conculcasset atque contereret infidelitatem. Unde, cum

episcopis et cardinalibus consilio habito, de omnibus fere Italix populis Christianorum exercitum congregans, atque vexillum beati Petri apostoli illis contradens, sub remissione omnium peccatorum, contra Saracenos in Africa commorantes direxit. Christo igitur duce, Africanam devoluti dum essent ad urbem, omni nisu illam expugnantes, Deo adjuvante, ceperunt, interfectis de Saracenorum exercitu centum millibus pugnatorum. Quod ne quis ambigat hoc absque voluntate accedissee divina, illo die quo Christiani de Seracenis victoriam adepti sunt, eo etiam Italix divinitus patefactum est.

Synodus Beneventi. — Præfatus autem Victor papa tertius Urbem egrediens venit ad hoc monasterium, sociatisque sibi episcopis et cardinalibus ecclesiam Sancti Nicolai in Pica solemniter dedicavit. Mense autem Augusto synodum celebrare cum episcopis Apulix et Calabriæ, nec non Principatuum statuens, Beneventum perrexit, in qua videlicet idem apostolicus præsidens, ait: Novit dilectio vestra, etc. *Multa oratione complectitur adversus Guibertum, quem anathematizat: tum conqueritur adversus Hugonem Lugdunensem et Richardum abbatem Massiliensem desertores. Declarat excommunicatorum consortium ita fugiendum esse, ut debeant fideles potius absque sacramentis vivere et mori, quam eorum communionem pollui. Exstat in tomo II Spicilegii Acheriani pag. 405 Hugonis Lugdunensis epistola ad Matildem comitissam, in qua diluere conatur ea quæ sibi hac in re imposita fuerant. Multum invehit in Desiderium in epistola altera ad eandem Mathildem, quam Hugo Flaviniacensis abbas integram inseruit in Chronico Virdunensi, apud Labbeum tomo I Bibliothecæ novæ pag. 233. Sed has chumnias expungit unanimes scriptorum hujus ævi graviorum consensus qui multis laudibus Victorem celebrant. Sic de eo habet chronographus noster ms. Saxonicus ad annum 1085. Hildebrandus papa, qui et Gregorius VII, apud Salernam exsulatus moritur, et ibidem in ecclesia sepelitur, cui, Nortmannorum ex Apulia et Mathildis potentissimæ per Italiam feminæ cunctorumque ejusmodi sectam æmulantium assensu, Desiderius cardinalis Romanus et abbas Cassinensis, verus Christi famulus, licet multum corde simul et corpore renitens substituitur, Victor nominatus. Etenim cum infirmitate gravi laborans ad summum hunc apicem invitus, imo captivus proveheretur, precibus obtinuit ut infra non multos dies ab hac vita tolleretur. Eadem ferme habet Trithemius ad laudatum annum 1085 in editione Sangallensi Chronici Hirsaugiensis, qui et eundem pontificem aliis quoque locis passim celebrat. Quæ vero post Capuanam synodum gesta fuerint, ex Petro Chronicum prosequente discamus.*

Oderisius abbas. — In eodem vero concilio idem pontifex graviter infirmatus, post actum per tres dies concilium, festinanter Cassinum rediit, atque cum episcopis et cardinalibus ad hoc monasterium ascendens, in capitulum fratrum se ferri præcepit, et sub districtissimo anathemate interdixit ne quis

successorum suorum auderet vendere vel alienare terraticum, ecclesias, villas, vel quascunque possessiones huic Cassinensi cœnobio pertinentes. Simili modo interdixit ne quis monachorum auderet facere chartam, vel libellum absque scientia abbatis sui: quod si fecisset, irritum esset. Constituit etiam tunc ut omnia monasteria, quæ sub ditione hujus nostri Cassinensis cœnobii sunt, prandium per unumquemque annum huic nostræ congregationi faciant. Hoc statuto omnium monachorum unanimi consensu, præfatis episcopis in eodem capitulo residentibus atque confirmantibus, dominum Oderisium, religiosum valde virum, et Romanum diaconum, qui tunc in hoc nostro monasterio præposituræ fangebatur officio, abbatem constituit. Post hæc convocatis eisdem episcopis atque cardinalibus, monuit atque præcepit ut, juxta quod prædecessor suus papa Gregorius jamdudum decreverat, Ottomem Ostiensem episcopum in papam eligere, quanto possent citius, perstuderent; cumque, quia præsens erat, manu apprehendens cæteris episcopis tradidit, dicens: Accipite eum, et in Romanam Ecclesiam ordinate, meamque vicem in omnibus, quousque id facere possitis, habete. His ita dispositis atque decretis, sepulcrum sibi construi in absida ipsius capituli jussit, atque post diem tertium feliciter migravit ad Dominum, sexto decimo Kalendas Octobris, anno Dominicæ incarnationis millesimo octogesimo septimo, a Patris autem Benedicti transitu anno quingentesimo septuagesimo nono, cum præfuisset in hujus monasterii regimine annis viginti novem, mensibus quatuor, dies sexdecim; in sede vero apostolica ab ipso suæ electionis exordio anno uno, sacrationis mensibus quatuor, dies septem. *Eum dysenteria dissolutum obiisse scribit Sigibertus in Chronico ad annum 1086. Alii veneno illum perisse aiunt; unde nonnulli martyris ei titulum dedere, quod hoc pacto ob Ecclesiæ defensionem ab ejus inimicis veneno necatus possit dici.*

Multa relinquit ornamenta. — Ista præterea ornamenta idem papa Victor ad mortem suam in hoc monasterio dereliquit: quæ omnia fere post dedicationem ecclesiæ partim ipse cum fratribus hujus cœnobii acquisivit, partim ab aliis in pignore posita recollegit. Planetæ diaspræ deauratæ quinque, et tres sine auro; diardanæ tres deauratæ, diapisti duæ, et alia cetrina: purpureæ deauratæ septem, et aliæ quinque purpureæ, et duæ exametæ; planeta Joannis medici; planetæ quotidianæ sex, quadragesimales quatuor; dalmaticæ paratæ octo, et aliæ undecim; tunicæ paratæ quinque, et aliæ decem et novem, propter incensum quinque. Pluviales auro ornatas triginta octo, et alios octoginta septem; albas lincas centum nonaginta tres, de serico decem; stolæ deauratæ cum manipulis suis decem et novem; de argento cum manipulis suis tres; stolæ aliæ decem et octo; semicinctia septem; fanones auri pro subdiaconibus tres, et alii quatuordecim; camisi magni deaurati cum amictis suis duo, et alii de

A serico septem; panni de altari Sancti Benedicti facies una cum margaritis, et altera facies deaurata; coopertoria cum auro tria, et duo sine auro; circitoria magna et optima undecim. Panni de altare Sancti Joannis, circitoria quinque et coopertoria quinque; panni de altare Sanctæ Mariæ facies una purpurea cum auro, coopertorium cum smaltis, circitoria quatuor, opertoria quatuor; panni de altare Sancti Gregorii, circitorium aureum et alios quatuor sine auro, opertoria quatuor, dossales magni decem et novem, dossales minores triginta; ostiaria [*f.*, hœstia-ria] septem; calices auri duodecim cum patenis suis; septem majores, et quinque minores; fistula aurea cum angulo; calices argentei Saxonici duo, et alii argentei septem; fistulas argenteas duas; thuribula de auro duo, de argento deaurata duo; alia argentea maxima duo; et alia argentea octo; candelabra de crystallo parium unum, et aliud parium argenteum cum onychino, et aliud parium argenteum cum malis crystallinis, et alia candelabra quinque; duæ laternæ argenteæ magnæ, et una quotidiana; Evangelium ipsius, Evangelium imperatoris, Evangelium papæ Stephani, Evangelium imperatricis; duo Evangelia fratris Firmi; Evangelium abbatis Ali-gerni; duo Sacramentoria cum argento; Epistolaria duo, unum cum tabula aurea, aliud cum tabulis argenteis; Regulam Sancti Benedicti cum tabulis argenteis; capsula magna argentea cum gemmis et smaltis; scrinia argentea duo; duas cruces aureas magnas cum gemmis, et duæ aliæ aureæ minores, et tres argenteæ ad processionem; candelabrum; urceum cum aquamanili suo; fumigatorium græcum; aliud cum nigello; urceum cum smaltis. Omnia hæc argentea. Pyxis aurea cum smaltis pro corpore Domini, et alia major argentea cum nigello; coppetellæ de pernis tres; calices onychinos duos; bacilia argentea paria duo; centum libras auri non laborati; stolæ aureæ duæ; fanonem imperialem totum aureum; scaramangæ imperatorum duodecim; coronam de argento super altare Sancti Joannis cum crucibus quinque, et aliam crucem græcam; coronam argenteam deauratam, et lapidibus pretiosis ornatam, ferens sex cruces; aliam coronam super altare Sancti Benedicti, ferens tres cruces lapidibus pretiosis ornatas; in Sancto Nicolao coronam argenteam, et crucem argenteam fusam; coronæ argenteæ, quas in veteri ecclesia invenit, undecim. Hæc de reverendissimi Victoris tertii papæ vita et moribus, ac loci istius renovatione seu adoratione breviter dicta sufficiant. Cæterum quando mundi istius orbita volvitur, ejus laudabile meritum semper accipit incrementum per Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen. *Hic subjicimus epitaphium, quod hodieque visitur inscriptum ejus sepulcro in cavella Sancti Bertharii.*

EPITAPHIUM VICTORIS PAPÆ III.

(Jam supra dedimus.)

Victoris memoria et reliquiæ. Opuscula. — *Hic*

que de Desiderio, seu Victore, diximus ex Leone et Petro ejus continuatore, nihil fere adjiciendum occurrat, cum animus non sit ea quæ in vulgatis auctoribus de eo habentur huc referre. Ejus memoriam ipsa Septembris 16 die, quæ ei ultima fuit, celebrant facti Benedictini et Ferrarius in Catalogo generali sanctorum. Sacra ejus ossa ex antiquo sepulchro in sacellum beati Bertharii translata sunt anno 1515, cum vero idem sacellum, jam ab annis multis inchoatum, anno tandem 1666 plane consummatum fuisset, beati pontificis reliquiæ solenni pompa ibidem ad altaris dexteram partem locatæ sunt ab illustrissimo præule Angelo de Nuce, tunc temporis

A Sacri Montis abbate, postea Rossanensium archiepiscopo. ut ipse narrat in notis ad caput 73, libri III Chronici Cassinensis. Porro locum inter ecclesiasticos scriptores meruit Victor, cujus opuscula recenset Petrus Diaconus, in libro De viris illustribus monasterii Cassinensis, capite 18. De miraculis, inquit, quæ a beato Benedicto et a monachis Cassinensibus gesta sunt, una cum Theophilo diacono libros edidit quatuor. Cantum etiam Beati Mauri composuit, etc. Factus pontifex scripsit ad Philippum regem Francorum, ad Ugonem Cluniacensem abbatem quamplures epistolas. Ex his dialogorum libri tres editi sunt, quarto nondum reperto.

VICTORIS III PAPÆ EPISTOLÆ.

I.

Ad imperatricem (1) pro relevando tributo
S. Sepulchri.

(Anno 1086.)

[MABILL. *Annal. Bened.*, Append. ad t. V, p. 647.]

VICTOR episcopus, servus servorum Dei, gloriosæ et dilectæ filiæ A. imperatrici Augustæ.

Apostolicæ sedis debito compellimur, charissima nobis in Christo filia, majoribus et minoribus non subtrahere solitaria monita. In qua utique causâ tanto magis insistere sublimioribus debemus, quanto eos temporaliter plus prodesse aut nocere posse Christi pauperibus scimus. Unde, cupiens tuam dignitatem in futuro non condemnari pro temporali oppressione peregrinorum et pauperum, sed glorificari pro revelatione eorum, denuntiamus et obsecramus in Domino Jesu ubi ab oratoribus et visitatoribus sancti et gloriosi Sepulchri ejus facias cessare gravissimum et importabile tributum quod eis imponitur a tuis officialibus. Ut enim alia quæ nobis locorum imperii tui patiuntur taceamus, in duobus tantum locis adeo angariantur, ut pro singulis equis tres aurei, et ex binis peditibus totidem tollantur. Insuper equos eorumdem oratorum violentè ablatos quandoque volunt angariant et vexant. Cujus quidem periculi malum nisi quantocius imperiali edicto a regno tuo propellas, in animam tuam, quod absit! redundaturum scias; quia ad majores respicit quidquid a minoribus delinquitur, et facientes et con-

Bsentientes pari pœna pœtentur. Nos tamen, ut decet, semper in bono memores tui et tuæ venerabilis genealogiæ, optamus te præ multis sic temet atque tuos regere, quatenus sic nomen bonum, quod melius est quam divitiæ multæ, acquiras, et in futuro gaudium Domini tui feliciter introeas. Valere perpetuo tuam excellentiam et optamus et oramus: atque ut Romanæ Ecclesiæ, scilicet primæ et propriæ matris tuæ, sicut te decet, recorderis, esinque semper venereris admonemus. Equidem ipsa jugiter tui in bono recordatur, et avitam prosapiam tuam veneratur.

II.

Victor III episcopus Ravellensis, nuper constituti possessiones, petente Ursone episcopo, confirmat.

(Anno 1087.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, I, 1182.]

VICTOR episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Uaso Ravellensi episcopo in perpetuum.

Quandoquidem, superna disponente clementia, B. Petri apostolorum principi, ejusque successoribus ubique gentium ordinandi, disponendi, regendi et gubernandi Ecclesiis a Deo est concessa potestas, nos quoque, pro modulo nostro omnium Ecclesiarum sollicitudinem habentes, hoc quod nostræ mentis arcano Dei miseratio insiravit, jurâ disponere, regere et gubernare satagimus. Quocirca piis votis justisque postulationibus annuentes, concedimus tibi,

(1) Fallor, si error in hujus epistolæ titulum non irrepsit; nec dubito quin hæc litteræ Alexio tunc temporis Constantinopolitano imperatori, non vero cuius Orientis aut Occidentis imperatrici scriptæ fuerint. Certe nemo nescit Alexium non modo exercitiis ad sacras expeditiones properantibus, verum etiam ipsis peregrinis ex Occidente adventantibus insidias tendidisse. Ejus autem avaritiam probat

D hæc ipsa bulla aureis litteris exarata qua fatetur se in angustiis redactum donaria sacra e templis abtulisse. Vetat quidem ibi ne id in posterum fiat; sed si ab ecclesiis spoliandis postea abstinnit, non tamen eum a vexandis peregrinis moderatiorem fuisse probant ea quæ illorum temporum historici passim referunt.